№ 89 ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 26

1908

ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 26 № 89

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 7 ՐՈՒԲԼԻ

Ամսական ՄԷԿ րուբլի

Ամերիկա տարեկան	„		6 դօլլար
Եւրոպա	„	„	30 ֆրանկ
Պարսկաստան	„	„	10 րուբլի

Արխատակէս Աստուածատրեանը յայտնում է ի գիտութիւն ընկերների և ծանօթների իր ընկեր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

(Արեեստաւորաց դպրոցի նորաւարտ աշակերտ)

վաղաժամը մահը, որ տեղի ունեցաւ ապրիլի 23-ին։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի կունենայ ամսիս 27-ին, իր բնակարանից (Ս. Կարապետի փող. № 27) դէպի Էջմիածնեցոց ս. Գէորգ եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։

Կիրակի, ապրիլի 27-ին,
Թիֆլիսի ժողովարանի ամառային այգում
ՀԱՅ ԴՐԱՄԱՏԻԿ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՕԳՏԻՆ
FESTA SOLENE
ընդարձակ և հարուստ ծրագրով
Ցերեկով մանկական տօն
Երեկոյեան, մասնակցութեամբ մեծ երաժշտական խմբի,
Grand concours musical
և ուրիշ շատ զուարճութիւններ
Վիճակախաղ (միմիայն ոսկի, արծաթի և թանգագին իրեր)
Մուտքը երեխաներին 20 կ., հասակաւորներին 30 կ., ժամը 7-ից յետոյ 50 կ., ուսանողներին 30 կ.։ Բուֆէտ։ Երեկոյեան ընթրիք։
(շ. կ.) ա. 2—1

Նախազգոյշ լացրումն

Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ Д. З. Сараджевъ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԳՐԱ ՍԵՆԵԱԿԻՑ

Նորերս ի վաճառ է հանվել օղի (столовое вино)

„ԸՆԿ. Գ. Մ. ՍԱՐԱՋԵՎ“ „Т-во Г. М. Сараджевъ“

ֆիրմայով և մերին կատարելապէս նման էտիկետներով, նպատակ ունենալով մոլորեցնել պ. պ. սպառողներին, մեր ֆիրմայի հռչակով օգտվելու նպատակով։
Թողնելով դատարանին ապրանքի տարածման այդպիսի մի ձևի գնահատութիւնը, գրասենեակը խնդրում է յարգելի հասարակութեան ուշադրութիւն դարձնել ֆիրմայի էտիկետների վրա անուան և հօրանուան սկզբնական „Դ. Զ.“ „Д. З.“ տառերին, նոյնպէս գործարանի դրօշմի՝ «այծեամը ժայռի վրա»։
(օ. մ.) առ. 25—13

ԼՆՕՒ ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ
սրանով յայտնում է,
որ յօբելեանը յետաձգված է մինչև մայիսի 22-ը, Համբարձման օրը։
(շ. կ.) ա. 2—1

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԹԱՏՐՕՆՈՒՄ
Այսօր, ապրիլի 26-ին,
Անմոռանալի աուդիտորիայի սիրողները
Մասնակցութեամբ յայտնի հայ դերասան
Ա. ԱՐՄԷՆԵԱՆԻ
կը ներկայացնեն
ռուսերէն լեզւով
ԳՈՒՎԵՐՆԵՕՐ
կօմ. 5 գ. հեղ. Դիաչէնկօյի
Ժօրժ Գօրսիի դերը կը կատարէ առաջին անգամ Թիֆլիսում պ. Ա. Արմէնեան
Մասնակցում են՝ տ. տ. Վլասօվա, օր. Քալանթար, Դմիտրիէվա, Լավրօվա, պ. պ. Արմէնեան, Բէյլին, Դօլգօնեվ, Զվաղա, Նեգօլին, Բօրիսօվ և Կիրպիչնիկօվ։
Ռէժիսոր՝ Ա. Արմէնեան
Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան
Տոմսակները՝ թատրօնի կասսայում և Սուգանեանի երաժշտական խանութում։
(շ.) ա. 1—1

Մարտի 16, կիրակի օրից
ԲԱՑ Է
Նկարիչ ԱՐՇԱԿ ՖԷԹՎԱՃԵԱՆԻ
ՋՈՒՏ
ԱԿՎԱՐԷԼՆԵՐԻ
Ցուցահանդէսը
Կովկասեան գիւղատնտեսական կայսերական ընկերութեան դահլիճներում.
Բարեատինսկայա փողոց.
Ցուցահանդէսը բաց է ամեն օր առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև երեկոյեան ժամը 5-ը։
Մուտքը արժէ 30 կոպէկ։
Աշակերտները և զինւորները վճարում են կէսը։
(օ. մ.) առ. 20—16

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Հայոց Ազգագրական Ընկ. հրատարակութեամբ
ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
եռամսեայ, պատկերազարդ
հրատարակութեան 1908 թ. № 1. (XVII գիրք)
ԳԻՆՆ Է 1 Ր. 50 Կ.
Տարեկան (4 գիրք) բաժանորդագինն է 5 ր. կամ 13 ֆրանկ.
Դիմել՝ Ред. „Азгагракань Андесъ“, Саперная 5. Тифлисъ. Red. «Azgagrakan Handess» Tiflis.
(ե. հ. ռ. շ. կ.) առ. 10—3

ՆՈՐԻՑ ՀՐԱՒԻՐՈՒՄ ԵՆՔ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մեզ հաղորդում են շատ տեղերից, որ գիւղացիները աշնան ամիսներում չեն կարողացել աշնանացանը կատարել լիովին այն ծաւալով, որ ցանկալի էր։

Խանգարող են հանդիսացել այդ գործում երկու հանգամանք՝ մէկը այն, որ պակասել է սերմացուն, իսկ միւսը այն, որ սովորական ժամանակից առաջ եկաւ սաստիկ ձիւն, որ հաստ շերտով ծածկեց երկիրը և արգելք եղաւ սերմանելուն։

Չը ցանված դաշտերի մի մասը կարող է այժմ գարնանը սերմանվել գարնանացանով, օրինակ գարիով, կորեկով, գետնախնձորով, սիսեռով, նայած տեղի պայմաններին։

Եւ անշուշտ ցանկալի է, որ այդպէս էլ լինի՝ ազատ մնացած հողերը ցանվեն, որպէսզի գիւղական երկրագործական բիւջէտը մօտենայ իր սովորական չափին և գիւղը կարողանայ ստանալ իր սովորական մթերքների պաշարները։

Եթէ չենք ուզում, որ ներկայ 1908 թիւն էլ մեր գիւղական աշխարհը կանգնած լինի հացի կարիքի առաջ, պարտաւոր ենք ամեն միջոց գործ դնել, որ գիւղական հողերը հացաբոյսերով ծածկված լինեն այն ընդարձակութեամբ, որը տեղի է ունեցել մինչև այժմ։

Կառավարութիւնը նշանակել է սերմացուի և կերակրվելու համար որոշ նպաստ, որը արդէն բաշխվում է ազգաբնակութեան։ Գիւղացիները պէտք է օգտվեն դէպքից կարելիին չափ ապահովելու իրանց սերմացուով և այնպէս տանեն իրանց տնտեսութիւնը, որ չը մնան անմշակ և չը սերմանված տեղեր։

Երբ որ մի երկու անհատներ գիւղում քիչ կը սերմանեն կամ բոլորովին չեն սերմանի իրանց արտերը, դա դեռ չէ կարող առանձնապէս ազդել տեղական պաշարների վրա, բայց եթէ չը ցանողների կամ քիչ ցանողների տոկոսը մեծ կը լինի, այն ժամանակ այդ պաշարները զգալի կորուստ կունենան և մեր երկիրը անկարող կը լինի նախկին տարիների չափ մթերքներ հայթայթել ազգաբնակութեան։ Ուստի կարիք կը զգացվի լրացնել պակասը ուրիշ տեղից բերած հացի պաշարներով։

Մեր ներկայ հանգամանքներում, երբ մեր երկիրը վերջին տարիների չարաբաղդ դէպքերի և արհաւիրքների շնորհիւ ենթարկվել է ծանր փորձութիւնների և խախտել է իր տնտեսական հաւասարակշռութիւնը, կարևոր է, որ եթէ անհնարին է նոր յաւելումներ առաջացնել, գոնէ կարելիին չափ շուտով վերականգնել եղած տնտեսութիւնը և այդպիսով առաջն առնել այն ճգնաժամի, որ սպառնում է աւելի ու աւելի սուր և խոր կերպարանք ստանալու։

Մենք ցաւելով պէտք է արձանագրենք, որ գիւղական շրջաններից ըստացված լուրերը ցոյց են տալիս, թէ սերմանված հողերի տարածութիւնը այնպէս ընդարձակ չէ, ինչպէս նախկին տարիներում։

Հրաւիրելով մեր ընթերցողների ուշադրութիւնը ներկայ տխուր երևոյթի վրա, մենք ասպարէզի վրա ենք դնում իւրաքանչիւր մարդու վրա ծանրացող հասարակական մի պարտաւորութիւն՝ ամեն միջոց գործ դնել նպաստելու գիւղական հողերի լիակատար մշակմանը և սերմանվելուն։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետական Դումայի անդամ Մակլակօվը, որ զատկական տօներին գտնվում էր Պօլսում, վերադառնալով Պետերբուրգ յայտնել է, որ Թիւրքիան ամենևին չէ ուզում պատերազմել։

Միևնոյն ժամանակ նրա արած դիտողութիւններից երևում է, որ Թիւրքական կառավարութեան քաղաքականութեան ամբողջ ղեկը ներկայումս վարում է Գերմանիան։ („Ռ.“)

Վօրօնէժ, 24 ապրիլի

Նահանգապետի կառքի վրա նետված ռումբից վնասվել են նաև մի քանի անցորդներ։ Առ այժմ պարզված է, որ չորս մանկահասակ գիմնազիստկաներ վիրաւորվել են։ («Հ. Գ.»)

Վօրօնէժ, 25 ապրիլի

Նահանգապետի կառքի վրա նետված ռումբից, ի թիւս միւսների, վիրաւորվել են նաև ոստիկանապետը և նրա կառապանը, որոնք հետևում էին նահանգապետի կառքին։ («Հ. Գ.»)

Մօսկվա, 25 ապրիլի

Առաւօտեան Պօկրօվկայում, Սլուցկու տանը գտան չորս հոգու սպանված։ Երկուսը Պետրօվ եղբայրներն են՝ թիւրքահպատակներ, որոնք այստեղ ունէին կօնդիտերի խանութ, մէկը հայ է և մէկն էլ 14-ամեայ մի երեխայ, նոյնպէս թիւրքահպատակ։ Սպանութիւնը կատարել են կողոպտման նպատակով։ («Հ. Գ.»)

Մօգիլէվ, 25 ապրիլի

Ճշգրիտ տեղեկութիւնների համաձայն, Դնէպր գետով անցնելու ժամանակ խեղդվել են 65 գիւղացի, որոնց թւում 13 երեխաներ. ազատել են միայն 45 հոգու։ Կազմված է նպաստամատոյց յանձնաժողով։ («Հ. Գ.»)

Ուրմիա, 24 ապրիլի

Վերջին օրերի անկարգութիւնների ժամանակ յարձակման ենթարկվեցին ուղղափառ հոգևոր վարչութեան ծառայողները և մի ռուսահպատակի բարվանսարան։ Յարձակման մասնակցողների—Բալօվ գիւղի սիւննի բնակիչների դէմ, որոնք ի միջի այլոց ծեծել են ռուսահպատակ Մելիքբէգօվին և նրան ուղեկցող նահանգապետի երկու պաշտօնեաներին, ուղարկված է պարսկական մի զօրախումբ։ («Հ. Գ.»)

Լանդիկօտալ, 24 ապրիլի

Սուֆֆի-մօլլան թողեց Բազարի հովիտը և անցաւ աւղանական երկիրը։ («Հ. Գ.»)

Գրօսվարդէյն, 24 ապրիլի

Պարադսկի անտառում, երկու հարիւր անտառային բանւորներ կացիններով և մահակներով յարձակվեցին անտառում աշխատող 100 ունգարացի բանւորների վրա։ Տեղի ունեցաւ կռիւ, որին վերջ դրին ժանդարմները։ Երեք հոգի վիրաւորված են մահացու, տասնեհինգը՝ ծանր կերպով։ 20 դրդիչներ ձերբակալված են։ («Հ. Գ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ԱԶԱՏ ՍԻՐՈՅ ԼԻԳԱՆԵՐԸ»

Մի երկու ամիս առաջ ռուսական թերթերը արձանագրեցին ժամանակակից բարքերի անկման մի տխուր նմուշ ևս՝ «ազատ սիրոյ լիգա» անունով, որ առաջին անգամ աղմուկ յարուցեց Եկատերինօսլաւում։ Այժմ էլ նոյն լիգան, որի հիմնադիրներն են, գլխաւորապէս, միջնակարգ դպրոցների ուսանողները, սարսափ է տարածել Մինսկ քաղաքի մայրերի ու հայրերի շրջանում։ Այդ «ընկերակցութեան» գործունէութեան մասին սկզբներում խօսում էին շատ կցկտուր կերպով, բայց յետոյ արդէն, շնորհիւ նրա անդամներից մի քանիսի արած մերկացումների, միանգամայն պարզվեց այդ լիգայի բնաւորութիւնը։ «Нов. Вр.» լրագրի ասելով, կատարված քննութիւնը երևան է հանել, որ այդ «լիգիստները» ունեն իրանց սեփական գաղտնի բնակարանը քաղաքի կենտրոնից ոչ հեռու։ Այդտեղ ամենայն օր բազմամարդ անդամները, բաժանված մասերի, ընդհանուր ժողովներ են անում, ուր, սովորաբար, զբաղվում են արբեցութեամբ և լկտի խօսակցութեամբ, որը, ի վերջոյ, վերջանում է կատարեալ անբարոյականութեամբ...

Լիգայի անդամ գրվելիս պահանջվում է 3-ական րուբլի անդամակցական վճար։ Լիգայի ամբողջ էութիւնը հիմնվում է «համայնական սկզբունքի» վրա։ Առհասարակ աշխատում են անդամներ գրաւել բոլորովին «անփորձ» աշակերտուհիներից, որոնցից՝ մինչև անդամ գրվելը՝ ծածկում են լիգայի իսկական նպատակները։

Այդպիսի պատահական «լիգիստուհիներից» մէկը, ընկնելով այդ «խրախճանի» մէջ, անկարող է եղել զսպել իրան և սարսափած դուրս է փախել ու գնացել իրանց տանը պատմել իր տեսածների մասին։

Այդ լիգայի հիմնադիրն ու նախագահը ոչ մի տեղ չը ծառայած մի օֆիցեր է, որը սեփիլիսով վարակված է։ Փոխ-նախագահը վերջին դասարանի մի գիմնազիստուհի է և այն էլ մանկավարժի աղջիկ։ Դեռ ևս մօտիկ անցեալում, նրա սիրային արկածներից մէկի պատճառով, գիմնազիայի մանկավարժական խորհուրդը ստիպված է եղել արտաքսել նրան գիմնազիայից։

Լիգայի տարիքաւոր երկու-երեք անդամներից բացի, միւս անդամները բացառապէս բաղկացած են ուսանող երկսեռ երիտասարդութիւնից, իրանց գլուխ ունենալով ատամնաբուժական կուրսերը։

Սակայն դա մի կողմի լուսաբանութիւնն է։ Բայց ահա թէ ինչպէս է լուսաբանում նոյնը դրա հակառակ կողմը։ Ձախակողմեան ուղղութիւն ունեցող «Сов. Слово» լրագրին գրում են, որ երբ լրագիրներում երևացին տեղեկութիւններ «ազատ սիրոյ լիգայի» մասին, մի խումբ գիտակից ուսանողներ անմիջապէս քննեցին այդ գործը և սակաւ կամ առաւել հաւանականութեամբ պարզվեց, որ այդ «ազատ սիրոյ լիգան» ինչ-որ ծաղրածուների կողմից հնարված մի բան է։ Իսկապէս այդ բոլոր լուրերն ու խօսակցութիւնները առաջացել են մի քանի բարոյապէս փչացած գիմնազիստների ու գիմնազիստուհիների մտերմական յարաբերութիւնների հիման վրա։ Մինչդեռ տեղական լրագիրների յարուցած աղմուկը արդէն իր ծառայութիւնը մատուցեց։ Միջնակարգ դպրոցների վարչութիւնները հեռագրական կարգադրութիւններ են ստացել ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուից քննութիւն կատարել՝ աշակերտութեան մասնակցութիւնը պարզելու նպատակով և անդամակցելու համար «կասկածվողներին» անմիջապէս արձակել։ Այդպիսով նոր զէնք է տրվում պահպանողական կամ նեղսիրտ ուսուցիչների ձեռքը իրանց կամայականութիւնը արտայայտելու այն աշակերտների նկատմամբ, որոնք որևէ մի բանով դուր չեն գալիս նրանց։ Հսկողութիւնը աշակերտների վրա սաստկացված է։ Ծնողների միջև անհանգստութիւն է տիրում իրանց զաւակների դրութեան պատճառով։ Ծնողական խորհուրդները ժողովներ են հրաւիրվում։ Իր հերթին ոտքի է հանված ոստիկանութիւնը ևս, որը մեծ եռանդով որոնում է լիգիստներին։ Ամբողջ աշակերտութիւնը կասկածի տակ է դրված. հսկողութիւնն ու լրտեսութիւնը արդէն դառնում են սիստեմ։

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

I

Ուսումնական տարին արդէն վերջանում է։ Ժամանակ է, որ մենք լուրջ ուշադրութեան առնենք այն անմխիթարական կացութիւնը, որի մէջ դրված է դպրոցական կեանքը մեզանում։

Թէ գիւղերում և թէ նոյն իսկ քաղաքներում ժողովրդական դպրոցներից շատերի գոյութիւնը վտանգված է այսօր նիւթական անապահովութեան պատճառով։ Դժուար չէ ուրեմն նախատեսել՝ թէ ինչ է սպասում նրանց՝ առաջիկայ ուսումնական տարին, եթէ միայն այդ դրութիւնը շարունակվելու լինի։

Պահպանել դպրոցները նիւթական այդպիսի անորոշ ու անապահով կացութեան մէջ այլ ևս անկարելի է. ուստի քանի դեռ բաւականաչափ ժամանակ կայ մինչև եկող ուսումնական տարին՝ հարկաւոր է հոգ տանել ստեղծելու նրանց համար եկամտային միջոցի աղբիւրներ, որպէս զի նրանցով, գոնէ, ապահովված լինեն նրանց տարեկան նուազագոյն բիւջէները։

Այն պատահական նպաստները, որոնցով մինչև այժմ պահպանվել է մեր դպրոցների ողորմելի գոյութիւնը, բաւարարութիւն չեն կարող տալ դպրոցական նորագոյն կարիքներին, իսկ ներկայացումների, զբօսանքների ու նուիրատուութիւնների վրա հիմնել կրթական գործի բիւջէն անհնարին է. նրանք կարող են օժանդակ աղբիւրներ կազմել, բայց նրանց վրա յոյս դնել՝ միամտութիւն կը լինի։

Տեղ-տեղ փորձ են արել եկամտային և կամ մինիմալ տուրք նշանակելու. առ այժմ այդ փորձերը, դժբաղդաբար, հանդիպում են անաջողութեան։

Անաջողութեան պատճառները լուրջ ուսումնասիրութեան նիւթ չեն դարձել մինչև այսօր, իսկ առանց ուսումնասիրութեան խօսել նրա դիագնօզի մասին՝ դժուար է։

Մինչդեռ մեր դպրոցական կեանքի ամենացաւոտ կողմը հէնց այդ նիւթականի խնդիրն է, որ կարօտ է լուրջ ուսումնասիրութեան, կարօտ է արմատական բարեփոխութեան։

Այդ պարտականութիւնը ծանրանում է տեղական ուսուցիչների և կրթված ույժերի վրա։

Պէտք է սպասել, որ պարտաճանաչութեան օրինակը նախ և առաջ նրանք կը տան ժողովրդին։

Այնտեղ, ուր եղած դպրոցների գոյութիւնը հազիւ է պահպանվում, ուսումը ձրի ու պարտադիր դարձնելու մասին քարոզելը ապարդիւն կանցնի։

Լ. Դանիէլեան

Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ

II

Արագածի վրա գիտական զբօսանք կատարելու առաջարկը համակրութիւն գտաւ բնագիտական ընկերութեան նիստում։

Ժողովականները ցանկացան տեղեկանալ թէ որքան ժամանակ կը տևէ զբօսանքը և ինչ կարժենայ նա։

Մտքի փոխանակութիւնից պարզվեց, որ ճանապարհորդութեան համար անհրաժեշտ է եօթ օր, իսկ ծախք կը պահանջվի 15—25 րուբլի։

Ընկերութեան անդամները որոշեցին աչքի առաջ ունենալ դէպի Արագած կատարելիք ճանապարհորդութիւնը և աշխատել նրան իրագործել ամառվայ ընթացքում։

Այնուհետև Ա. Քալանթար անցաւ իր երկրորդ զեկուցման, որ վերաբերում էր «Բոյսերի և կենդանիների կլիմայացման խնդիրներին»։

Զեկուցման ամփոփ համառօտութիւնը հետևեալն էր.

«Ներկայ 1908 թւի օգոստոսի 14-ին Մոսկվայում կը բացվի մի ցուցահանդէս, նուիրված բոյսերի և կենդանիների կլիմայական փորձերին։

Իսկ սեպտեմբերի 1-ից մինչև 8-ը տեղի կունենայ մի համագումար-ժողով, նուիրված կլիմայական խնդիրներին։

Թէ ցուցահանդէսը և թէ համագումարը լիովին արժանի են կովկասցիների ուշադրութեան, որովհետև կլիմայական խնդիրները մեծ նշանակութիւն ունեն մեր երկրի համար։

Անդրկովկասը պատկանում է երկրագնդի այն անկիւններից մէկին, որտեղ կլիմայական խնդիրները ունեն կատարելու կարևոր և էական դեր գործնական կեանքի մէջ։

Մեր երկրի հարաւային դիրքը և նրա մակերևոյթի բազմատեսակութիւնը հնարաւորութիւն են տալիս պահել, զարգացնել զանազան գօտիների և կլիմաների պատկանող կենդանիներ և բոյսեր, սկսած այն շրջանից, ուր մշտական ձիւն է թագաւորում, մինչև այնպիսիները, ուր բուսնում են նարինջ և տաք հարաւի ուրիշ բոյսեր։

Արդարև՝ մեր երկրի լեռնային մասերը յիշեցնում են այնպիսի հիւսիսային երկիրներ, ինչպիսին են Ֆինլանդիան, Շվէդիան, կամ Շվէյցարիայի, Տիրոլի, Զալցբուրգի Ալպերը. իսկ մեր հովիտները և տափարակները արդիւնաբերում են պտուղներ, որոնցով պարծենում են Իտալիան, Յունաստանը, Սպանիան, Փոքր-Ասիան, Եապօնիան և այլն։

Մեր երկիրը հին ժամանակներից շահագրգռված է կլիմայական հոգսերով, որովհետև երկրի պայմանների բազմատեսակութիւնը միշտ ասպարէզ է մղել գործնական հարցեր այն տեսակ կենդանիների և բոյսերի բուծման մասին, որոնք կարող են օգտակար լինել որոշ շրջանների համար։ Եւ մեր երկրի տարեգրութեան մէջ սակաւ չեն ցուցումներ կլիմայական զանազան դէպքերի մասին։

Բայց ինքնըստինքեան հասկանալի է, որ այդ գործի լայն, հաստատ, բեղմնաւոր կազմակերպութիւնը հնարաւոր է դարձել միայն մեր ժամանակում, երբ միջոցներ կան սիստեմական փորձեր և դիտողութիւններ անելու և միևնոյն ժամանակ կարելի է դարձել օգտվել նոյնատեսակ ցուցումներից, վերցրած ուրիշ երկիրների փորձերից։

Կենդանիների և բոյսերի խնամատարութեան ինչ ճիւղ էլ վերցնելու լինենք, մենք կը տեսնենք, որ բեղմնաւոր գործունէութեան համար շատ ընդարձակ ասպարէզ կայ մեր առաջ։ Մենք գտնվում ենք սիստեմական գործունէութեան նախնական շրջանում և այդ պատճառով աւելի ևս մեծ չափով մեզ համար պարտաւորական է հոգալ կարելիին չափ լրջօրէն կազմակերպելու կլիմայական գործը։

Այն ցուցահանդէսը և համագումար-ժողովը, որոնք պէտք է ներկայ ամառվայ վերջին տեղի ունենան Մոսկվայում, շատ յարմար առիթ են ներկայացնում քննութեան ասպարէզի վրա դնելու թէ այն, ինչ որ մինչև այժմ արված է մեր երկրում կլիմայացման վերաբերութեամբ, և թէ այն, ինչ որ հերթական է դարձել մեր իրական կեանքի պահանջների շնորհիւ։

Ցուցահանդէսը և համագումարը պէտք է շօշափեն հետևեալ ճիւղերին վերաբերեալ խնդիրները՝

1. Բուսաբանութեան (այգեգործութիւն, պարտիզպանութիւն և այլն).
2. Թռչնապահութեան.
3. Մեղուաբուծութեան.
4. Շերամաբուծութեան.
5. Ձկնաբուծութեան.
6. Բակտերէօլօգիայի։

Եթէ մենք կարող լինենք ջերմ մասնակցութիւն ունենալ Մոսկվայի համագումարում, պարզենք այնտեղ մեր երկրի կարիքները և մշակենք բեղմնաւոր գործունէութեան ծրագիր առաջիկայի համար, մենք, անշուշտ [illegible] ծառայութիւն մատուցած կը լինենք մեր երկրի տնտեսութեան զարգացման և բացած կը լինէինք արդիւնաւէտ փորձերի և դիտողութիւնների համար շաւիղներ մեր տնտեսութեան զարգացման համար»։

Ժողովականները ցանկութիւն յայտնեցին միջոցներ ձեռք առնել, որ կարելիին չափ և առանձին անհատներ կարող լինէին մասնակցել Մոսկվայի համագումարին և ցուցահանդէսին, և նպատակայարմար գտան միացեալ ժողով կազմել կովկասեան գիտնատնտեսական և մրգաբուծական ընկերութիւնների հետ։ Ուստի խնդրեցին զեկուցանողին գլուխ բերել այդ միացեալ ժողովը, գործին ընդարձակ ժողովրդականութիւն շնորհելու նպատակով։

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Ապրիլի 24-ին Թիֆլիսի 2-րդ հաշտարար բաժնում քննվեց մի բնորոշ գործ։

Վերջերս Թիֆլիսի 2-րդ փոխադարձ վարկի ընկերութեան շինութիւնը մտաւ մուրհակը գնելու համար Թիֆլիսի բնակիչ Արտեմ Միրաքօվը, որ վարչութեան նախագահ պ. Յ. Վերմիշեանի հետ բացատրվելու ժամանակ ձայնը մի փոքր բարձրացրեց։ Այն ժամանակ պ. Վերմիշեանը յայտնեց Միրաքօվին, որ եթէ ցածր չը խօսէ, նա ստիպված կը լինի առաջարկել ծառաներին դուրս տանել նրան։ Միրաքօվը իրան վիրաւորված համարեց և Վերմիշեանի վրա գանգատ ներկայացրեց, մեղադրելով նրան վիրաւորելու մէջ։

Գանգատաւորին պաշտպանում էր երդ. հաւ. Գզէլէվ, իսկ մեղադրեալին՝ երդ. հաւ. օգնական Ալ. Պապօվեան։

Հաշտարար դատարանը արդարացրեց պ. Վերմիշեանին։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Հին-Նախիջևան, 23 ապրիլի

Մատաղների սեզոնն է մեղանում։ Իւրաքանչիւր եկեղեցու ծխականը ձեռք ու ոտ է ընկել, որպէսզի որքան հնարաւոր է մատաղացուի համար աւելի շատ դրամ հաւաքէ։ Եւ բօշաների նման թաշկինակը ձեռքներին բռնած, առանց ստորագրութեան, առանց հաշւելու, անց ու դարձ անողի առաջը կտրում և «ս. Կարապետի, ս. Գէորգի, ս. Երրորդութեան» առատ օրհնութիւններով պոկում են այնքան, որքան կարողանում են։ Բայց՝ բացի անկարգութիւնից, աղմուկներից, կռիւներից ոչ մի բարոյական կամ նիւթական շահ կամ օգուտ չունի հասարակութիւնը այդ մատաղներից։ Միայն մի պատառ միս է (այն էլ ի հարկէ փոքր ի շատէ պատուաւոր և ամօթխած անհատների ձեռք չէ ընկնում), որ կարելի է և չուտել։ Մի բոպէ մտածում են մատաղի մօնօպօլիայի նախաձեռնողները, որ, փոխանակ տարին մի քանի հարիւր րուբլիներ միանգամայն անտեղի ծախսելով, կարելի է ժողովրդական այդ արդար և մաքուր կօպէկներով բազմաթիւ անձանց, բազմաթիւ քաղցած, տկլոր ու բոբիկ երեխաների և ընտանիքների ալի արտասուքները սրբել... և նրանց սև օրերը քաղցրացնել... Գոնէ մի բոպէ ուշքի գանք, չորս կողմներս նայենք և տեսնենք թէ հայկական դժբաղդ իրականութեան ծոցումը որքան անհրաժեշտ ծով կարիքներ կան. իսկ այդպիսի հարիւր րուբլիները հօ կարող են ծովի մէջ մի կաթիլ ջրի դեր խաղալ...

Ես ի հարկէ սրանով նպատակ չունեմ ուրիշների կրօնական զգացումները վիրաւորելու, բայց հէնց իրանց կրօնական լարերից խօսած՝ զանազան ս. Կարապետների, ս. Գէորգների և ս. Ստեփաննոսների համար գուցէ աւելի ընդունելի լինի իրանց անուով հաւաքած կօպէկներով կարիքաւորների արտասուքները սրբել, քան բաշիբօզուկային անկարգութիւններով և հայհոյանքների տարափով մի քանի անշէս լակոտների ձեռքը մի կտոր միս ձգել...

Բայց... աւաղին լաց էլ է պէտք...

Ես կարծում եմ, նորակազմ բարեգործական ընկերութեան ամենահրատապ գործունէութիւններից մէկն էլ այն պէտք է լինի, որ նման ժողովարարութիւնները և գործերը աշխատէ իր ձեռքումը կենտրոնացնել։

Ապրիլի 17-ին հայոց դպրոցի դահլիճումը ներկայացրին «Անտօն Սիմոնիչ» դրաման և «Սուտ ճգնաւոր» վօդևիլը։ Զուտ արդիւնք մնաց 60 ր. յօգուտ հայոց դպրոցի չքաւոր աշակերտների։

Ահրիմանեան

—

Երևան, 27 մարտի

Ահա չորս տարուց աւելի է ինչ գոյութիւն ունի Երևանում «արհեստաւորաց և մանր փոխատու խնայողական ընկերութիւն»։ Երևանի չքաւոր և արհեստաւոր դասակարգին օգնութեան գալու համար դրամական անհրաժեշտ պահանջների դէպքում։

Մարտի 16 ին, կիրակի օրը, քաղաքային թատրոնական դահլիճում եղաւ վերոյիշեալ ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը մասնակցութեամբ մօտ 200 անդամների։ Այդ ժողովի քննութեանը դրված էին 1907 թւի հաշւի քննութիւնը, 1908 թ. նախահաշւի հաստատելը, վարչական անձանց ընտրութիւնը, Մոսկվայում ապրիլի 16-ին կայանալիք համառուսական ժողովին մասնակցելու խնդիրը և ընկերութեան անդամներին դժբաղդութիւն հասած դէպքում, ինչպէս և նրանց ընտանիքներին նրանց մահվան դէպքում տրվելիք նպաստի խնդիրը։ Տարեկան հաշւից, որից երևաց, որ 3,660,000 ր. շրջանառութիւն էր ունեցել, ունէր 2800 փոխատուութիւն 5-ից սկսած մինչև 400 ր.։ Զուտ արդիւնք մնացած էր 5600 ր., որից տրվեց անդամներին 3200 ր. դիվիդենտ, պահեստի գումարին յատկացվեց 680 ր., սեփական տուն գնելու համար 560 ր., անդամների և նրանց ընտանիքների օգտին 280 ր., ծառայողներին պարգև 440 ր., քննիչ յանձնաժողովի անդամներին 90 ր., իսկ մնացած գումարը՝ 350 ր. զանազան բարեգործական և դպրոցական հաստատութիւններին վարչութեան հայեցողութեամբ։ Ահա երեք տարի է՝ ինչ այդ փոքրիկ և համեստ բանկային հաստատութիւնը բարեգործական նպատակով գումարներ է յատկացնում իբրև խրատական օրինակ մեր միւս հարուստ բանկային հաստատութիւններին։ Նախահաշիւը ևս հաստատվեց, ռոճիկների աւելացումով։ Ուշադրութեան արժանի է այն, որ ընդհանուր ժողովը ստորին ծառայողներին ևս վարձատրեց։

Ընտրեցին նաև վարչական անդամներ։ Պ. Ս. Տէր-Մարտիրոսեանը, հակառակ իր պնդելուն, որ գաղտնի քուէարկութեամբ դնեն իր տուփը, ընտրվեց միաձայն և բաց քուէարկութեամբ ու չը տեսնված ծափահարութիւններով, իր հին՝ նախագահի պաշտօնում։

Խորհրդի անդամներ ընտրվեցին պ. պ. Գ. Ալօյեան և Գ. Տէր-Զաքարեան։ Համառուսական ժողովին մասնակցելու համար ընդ. ժողովը շատ համակրութիւնով վերաբերվեց, որոշելով անպատճառ մասնակցել այդ ժողովին, որի համար միաձայն ընտրեց գործերի կառավարիչ Տէր-Մարտիրոսեանին։ Վերջին հարցը մեռնող անդամների ընտանիքներին ապահովելու խնդիրն էր, որի մասին կազմել էր մի զեկուցում և մշակել էր կանոնադրութիւն նոյն Տէր-Մարտիրոսեանը։ Այդ ֆոնդի հիմքը նրանումն էր, որ ամէն մի մեռնող անդամի ընտանիք ստանայ ընկերութիւնից ամէն մի անդամի հաշւով 25-ական կօպէկ, որ այժմեան անդամների թւի համաձայն (600 հոգի) անում է 150 ր.—մի մեծ ապահովութիւն չքաւոր և արհեստաւոր դասակարգի համար։ Իսկ այդ 25 կօպէկները անդամներից վերցվում է տարվայ վերջում իրանց հասանելիք օգտից, այնպէս որ անդամները առանց մի կօպէկ իրանց գրպանից ծախսելու ապահովում են իրանց ընտանիքին իրանց մահվան դէպքում։ Բայց դրանից՝ տրվում է նաև թաղման ծախք այդ ֆոնդից, որը չէ մտնում այդ գումարի մէջ։ Այդ հարցը ևս միաձայն ընդունվեց և ընտրվեց մի մասնաժողով այդ ֆոնդի կանոնադրութիւնը քննելու և ընդհանուր ժողովին ներկայացնելու համար։

Գ. Աղազադեան

—

Կաղզուան, 31 մարտի

Կաղզուանում դեռ թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակից մնացած կայ մի յայտնի թիւրք բէկի ընտանիք, որ կոչվում է Ֆէյզուլլաբէկով։ Թէ այդ ընտանիքը որչափ հարստահարիչ ու կեղեքիչ է եղել Կաղզուանի թիւրք և հայ ժողովրդի համար դեռ թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակ, դա այնքան էլ կարևոր չէ. կարևորը սակայն այն է, թէ նա ինչպիսի դեր է խաղում ներկայումս։

Կարսի նահանգը ռուսների տիրապետութեան տակ մտնելուց յետոյ՝ Ֆէյզուլլա բէկի մեծ որդին՝ Մամօ-բէկը ընտրվում է Կաղզուանի շրջանային ժողովրդական դատարանի անդամ և մնում է այդ պաշտօնում մինչև 1895 թիւը, երբ Մամօ-բէկի միւս եղբօր՝ Ջաւօ-բէկի մասնակցութեամբ սպանվում են տեղական Պետրոս քահանայ Առաքելեանի երկու որդիքը, որից յետոյ բանտարկվում է ոճրագործ Ջաւօ-բէկը և պաշտօնից հեռացվում Մամօ-բէկը։

Յիշեալ ընտանիքը ներկայումս մի կատարեալ չարիք է, մի աւազակային որջ, ուր շարունակ պատսպարվել ու պատսպարվում են Թիւրքիայի քիւրդ աւազակներ և բէկերի կամ նրանց ազգականների ուղղակցութեամբ թալանում են շրջանի ազգաբնակութեանը, և աւարը տանում Թիւրքիա, վերածում փողի ու ապա կրկին վերադառնում բէգերի մօտ իրանց գործը շարունակելու։

Նմանօրինակ դէպքերից առաջ կը բերեմ վերջինը միայն։

Անցեալ 1907 թ. աշնանը կաղզուանցի ոմն Նազար Կարապետեան իր ընկերոջ հետ ֆուրգօնով գնում է Երևան։ Ճանապարհին, բէգերի կալուածներին մօտիկ, նրանց շրջապատում են 9 զինված քիւրդ և թիւրք աւազակներ, կողոպտում են Կարապետեանին ու իր ընկերոջը՝ տանելով նրանցից ձիերը և ապրանքը մօտաւորապէս երեք հարիւր րուբլու արժողութեամբ։ Լաւ կողոպտելուց յետոյ, նրանց տանում են մի ձորակ սպանելու նպատակով, բայց շնորհիւ Մամօ-բէկի քրոջ որդկերանց, որոնք նոյնպէս կողոպտիչների հետ են լինում, ազատվում են մահից։ Մամօ-բէկի քրոջ որդկերանցից մէկին, որը կաղզուանցի է, Կարապետեանը ճանաչում է, և ճանաչվածը բանտարկվում է թէ Կարապետեանի ցուցումի և թէ այլ փաստերի հիման վրա։

Բէգերը, տեսնելով որ գործը դժուարանում է և բանտարկվածը պէտք է մատնէ նրանց, ձեռք են առնում միջոցներ նրան ազատելու համար։ Վերադարձնում են Թիւրքիայից՝ տարած ձիերը և ապրանքի փոխարէն վճարում մօտ 300 րուբլի, որից Նազար Կարապետեանը, որը ինչպէս յայտնի է մի թոյլ կամքի տէր մարդ, երդւում է Երևանի շրջանային դատարանում, փոխում դատական քննիչին տուած ցուցումը և դրանով ազատում ոճրագործին։

Իսկ այժմս, երբ շշուկներ են պտտում ռուս-թիւրքական պատերազմի մասին, Ֆէյզուլլա-բէկի որդիքը ճշմարտութիւն ընդունելով այդ շշուկները բոլորովին գազանացել են։ Մարտի 28-ին տեղացի մի թիւրք գնում է իր արտը վարելու, որը գտնվում է բէգերի այգու կից։ Այդ բանը բէգերին դուր չէ գալիս, ուստի նրանցից մէկը՝ Սլօ-բէգը, թիւրքին ծեծելուց և իր սեփական արտից հեռացնելուց յետոյ, ասում է. «Կաղզուանի իսկական տէրը մենք ենք, ինչպէս առաջ էր, և դուք էլ մեր ստրուկներն էք։ Ես դեռ թէրի մնացած գործեր շատ ունեմ. ապա թէ ոչ՝ եթէ գրեմ Թիւրքիա Էլի փաշային, նա իսկոյն կուղարկէ մի քանի գունդ համիդիէ զօրքեր»։ Եւ իբրև ապացոյց այդ բոլորին, նա ցոյց է տուել թիւրքին մի ինչ որ կնքված թուղթ Թիւրքիայից ստացված։

Արտի տէր թիւրքը բողոքով դիմել է նահանգապետին և գաւառապետին՝ ցոյց տալով իր վկաներին. տեսնենք հետևանքը ինչ կը լինի։

Զախօ

ՆՈՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասի Փոխարքայի կարգադրութեան համաձայն, Բաթումի շրջանի զինուորական նահանգապետին ի լրումն արդէն փոխադրված 43,497 րուբլու, շրջանի կարիքաւոր ազգաբնակութեան, սերմացուի և ուտելիքի համար կրկին ուղարկված է 23,229 րուբլի։ Մինչև օրս, որոշված 1,899,980 րուբլի փոխատուութիւնից, Անդրկովկասի կարիքաւոր ազգաբնակութեան ուտելիքի և սերմացուի պէտքերի համար բաց է թողնված ընդամենը 1,732,437 րուբլի։

◆ Յօգուտ Փայլիսեան օրիորդական դպրոցի ապրիլի 23-ին կայացած ժողովրդական և մանկական զբօսանքը գրաւել էր հասարակութեան անհագին բազմութիւն և ունեցաւ մեծ աջողութիւն։ Չը նայելով որ Սօլօլակի բուրժուական ու հարուստ դասակարգը բացակայ էր, թէև Փայլիսեան դպրոցը գտնվում է Սօլօլակում, բայց հանուր եկամուտը հազար երկու հարիւր րուբլու մօտ է և զուտ արդիւնք յօգուտ դպրոցի, երևի, կը մնայ 8—900 րուբլի։

◆ Հինգշաբթի, ապրիլի 24-ին, կովկասեան բժշկական ընկերութեան մէջ, բժ. Լունկէվիչի նախագահութեամբ, կայացաւ ընկերութեան ընդհանուր ժողովը։ Նախ կարդացվեց անցեալ 1907 թ. հաշիւը, յետոյ 1908 թ. նախահաշիւը։ Մտքերի կարճ փոխանակութիւնից յետոյ երկու հաշիւներն էլ ժողովը հաստատեց։ Այնուհետև տեղի ունեցան ընտրութիւնները։ Գաղտնի քուէարկութեամբ ընկերութեան նախագահ ընտրվեց բժ. Փիշեր, նախագահի օգնական՝ Բատամանով, քարտուղար՝ Մուխարբենկօ, գանձապահ՝ Մելիքօվ և գրադարանապետ՝ Ռաւիկով։

◆ Ժողովրդական համալսարանում, կիրակի, ապրիլի 27-ին, Ն. Շեստով կը դասախօսէ Լէօնիդ Անդրէևի մասին։ Դասախօսութիւնից յետոյ կը ներկայացվի «Ֆաուստ» օպերայի 5-դ գործ.։ Դասախօսութեան սկիզբն է ժ. 11-ին, տոմս. 5—10 կ., իսկ օպերայինը 12 1/2-ին, տոմսակները 10—50 կ.։

◆ Ապրիլի 23-ին քաղաքային սանիտարական-բժշկական խորհուրդ պ. Ստեփանեանի նախագահութեամբ կայացաւ քաղաքային բժիշկներից և տեխնիկներից կազմված այն յատուկ մասնաժողովի նիստը, որին պաշտօն է տրված քննել Թիֆլիսում երեխաների հիւանդանոց բանալու նախագծի երկրորդ վարիանտը, որ կազմել է քաղաքային տեխնիկ Զուրաբեանը։ Ծանօթանալով այդ նախագծի հետ առաջին վարիանտի համաձայն, մասնաժ. գտաւ, որ առաջին վարիանտով կազմված նախագիծը համապատասխանում է գիտական-բժշկական տեխնիկայի բոլոր պահանջներին, և այն միտքն յայտնեց, որ ցանկալի է այդ նախագիծը ընդունել, որի իրագործումը կը պահանջէ 120,000 րուբլի ծախք, այսինքն 20,000 րուբլով աւելի թանգ երկրորդ վարիանտով կառուցանելուց։ Մասնաժողովը որոշեց յանձնել տեխնիկ Զուրաբեանին առաջին վարիանտով հիւանդանոցը կառուցանելու մի մանրամասն նախագիծ կազմել, կրճատելով նախահաշիւը 15,000 րուբլով։ Մնացած պակասորդ 5 հազար րուբլին (100,000 րուբլի նուիրել են եղբ. Զուբալօվները) վճռվեց լրացնել քաղաքային միջոցներից։

◆ Ներկայումս Թիֆլիսում է Ատրպատականի գեներալ-նահանգապետ Մուխբիր-ուս Սալթանէն, որ Թէհրանից մեկնում է Թաւրիզ։ Գեներալ-նահանգապետը ապրիլի 23-ին ներկայացաւ Կովկասի Փոխարքայ Վօրօնցօվ-Դաշկովին։

◆ Թիֆլիսի գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեան համաձայն, բոլոր խանութները, ֆաբրիկաները, գործարանները, առևտրա-արդիւնաբերական հաստատութիւնները, արհեստանոցները և այլն մայիսի 1-ին պէտք է բաց լինեն և պէտք է աշխատեն։ Ամէն մի փորձ՝ խախտելու այս կարգադրութիւնը՝ կը ճնշվի ամենախստագոյն միջոցներով։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը, նկատի առնելով որ երկիւղ կայ Կուր գետից և կարող է պատահել, որ նա շատ վարարէ և ծածկէ Սաղ քաղաքամասը, ձեռնարկել է արդէն նաւակները կարգի բերելու և ազատարար նաւակների համար անհրաժեշտ բոլոր պարագաները ձեռք բերելու։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան ուղղած հարցումին պատասխանել են, որ Վլադիկավկազում այժմ մսի ֆունտը վաճառվում է ըստ տեսակների 14, 11 և 9 կօպէկով, իսկ Երևանում 10 կօպէկով։ Ուրիշ քաղաքներից դեռ պատասխան չէ ստացվել։

◆ Երկուշաբթի, ապրիլի 28-ին, ժողովրդական զուարճութիւնների ընկերութեան շինութեան մէջ, երեկ. ժամը 6 և կէսին, նշանակված է երկրորդ ընդհանուր ժողով նախկին օրակարգի հարցերը քննելու և վարչական մարմին ընտրելու համար։

◆ Ապրիլի լոյս 23-ի գիշերը ոստիկանութիւնը խուզարկեց Աբգարեանների բնակարանը, Բէհբութեան փողոցում։ Խուզարկելու ժամանակ գիմնազիստ Արմենակ Աբգարեանի մօտից գտել են Ի. Իշխանեանի «Ազգային պրօգրէսը» գրքից մի քանի հարիւր օրինակ և իրան էլ ձերբակալել։

◆ Ստացանք Տմբլաչի Խաչանի (Կ. Կ. Մելիք-Շահնազարեանցի) «Զռնանա-Տմբլա» Ա. և Բ. գրքերը. իւրաքանչիւրի գինն է 1 ր. 25 կոպ.։

◆ Կենդանիներին հովանաւորող կովկասեան ընկերութեան օգտին մայիսի 18-ին Ալէքսանդրեան այգում կայանալու է ժողովրդական զբօսանք։ Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը նշանակված է մայիսի 5-ին։

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամը 8-ին, Թիֆլիսի նահանգական դատարանում նշանակված է կովկասեան իրաւաբանական ընկերութեան նիստը։ Ս. Լամբարեան կը կարդայ «Կամքի ազատութիւնը», Գ. Գիւզալով «Էկսպրօպրիացիաների որակումը»։

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամը 7 և կէսին, կը կայանայ տեխնիքական ընկերութեան նիստը, ուր Իվանով կը կարդայ «Խճուղիները մաշվելուց զերծ պահելու նորագոյն միջոցները և փոշու դէմ կռւելու եղանակները»։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը ներկայումս վերստուգութիւն է կատարում քաղաքային սպանդանոցում։ Ինչպէս յայտնում են, մի քանի զեղծումների պատճառով առայժմ 2 ծառայող արձակված են։

◆ Նախալօվկայի բնակիչները մի մասնաժողով են ընտրել, որին յանձնել են մօտիկ ապագայում ձեռնարկել Նախալօվկայում թատրոն կառուցանելու, որի համար փող հանգանակել ստորագրութիւններով, ներկայացումներ կազմակերպելով, երեկոյթներ սարքելով և այլն։ Ապրիլի 27-ին նոյն նպատակով Հաւլաբարի Մուրաշկոյի թատրոնում նշանակված է մի ներկայացում վրացերէն լեզուով։

◆ Ա. Խայլրեանը, որի այգին ամէն տարի վարձում է Թիֆլիսի ժողովարանը, վերջնականապէս իր բանակցութիւնները խզել է ժողովարանի աւագների հետ, այնպէս որ ժողովարանի աւագների խորհուրդը այս տարվայ ամառային շինութեան համար կանգ է առել Մայէրի շինութեան վրա, որ գտնվում է նոյնպէս Միքայէլեան փողոցում։

◆ Թիֆլիսեցիներ՝ Գրիգոր Տէր-Ներսէսեան և Ալէքսանդր Դալէգով դիմել են Թիֆլիսի նահանգապետին, խնդրելով թոյլ տալ իրանց հրատարակել Թիֆլիսում ռուսերէն լեզուով մի օրաթերթ „Тифлисскія Объявленія" անունով, Շորապանի գաւառի Բգանի գիւղի բնակիչ Զախար Կեպշխիձէի խմբագրութեամբ։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Ապրիլի 22-ին, Մուխրանեան փողոցում սպանված վաճառական Վարդապարեանի սպանող Նիկոլայ Մչվիլաձէին, 18 տարեկան, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց։ Այդ երիտասարդը դեռ յունվար ամսին աքսորված էր Ալէքսանդրոպոլ, որտեղից ինքնակամ կերպով փախել էր Թիֆլիս, ուր և կատարեց սպանութիւնը։ Քննութիւն է կատարվում։

◆ Ապրիլի 24-ին, երեկ. ժամը 5-ին, Ֆօմինի միջանցքում, երկու անյայտ չարագործներ մտնում են Դաւիդ Կացիտաձէի փուռը ատրճանակները ձեռքներին և հարցնում են. «տէ՞նն է տէրը, թէ՞ ոչ», ապա մի քանի անգամ կրակում, որից վիրաւորվում են Իվան Կացիտաձէն երկու ոտքից, Ալէքսանդրա Կացիտաձէն ձախ ձեռքից։ Կրակելուց յետոյ չարագործները անյայտանում են։

◆ Ապրիլի 24-ին, երեկ. ժամը 8-ին, Բաղկալսկայա փողոցում փորից վիրաւորել են Երևանի բնակիչ Ավակիմ Քոչարեանին (Թասարեան), որը Միքայէլեան հիւանդանոց տանելու ժամանակ ճանապարհին վախճանվում է։

◆ Կախետինսկայա փողոցում բնակվող Հայրապետ Յակոբեանը յայտնել է ոստիկանութեան, որ ապրիլի 24-ի երեկոյեան իր փուռն են մտել 3 անյայտ չարագործներ և գողացել 35 րուբլի և արծաթէ ժամացոյցը ու անյայտացել։

◆ Ապրիլի 24-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Կախետինսկայա փողոցում, Թիֆլիսի գնդի զօրանոցի մօտ, մի կառքի ձիերը ինչ-որ բանից վախեցել են ու փախցրել են կառքը և, ճանապարհին շուռ տալով, կառքի տակն է մնացել 15 տարեկան Իլիա Մայսուրաձէն։ Վերջինս ուժեղ ջարդուածքներ է ստացել։ Նրան տարել են Միքայէլեան հիւանդանոցը։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Հաշտարար դատաւոր Բէլեայեւը իր փրաւասութեան ներքոյ դրված 260 հազար րուբլի դրամագլուխը, որը բաղկացած է եղել բացառապէս որբերի գումարներից, վատնելու համար զրկվում է պաշտօնից և դատի է ենթարկվում։ Հաստատվել է, որ այդ առաջին դէպքը չէ Բէլեայեւի ժամանակ։ Մինչև Ասկերօվին պաշտօնից հեռացնելը վատնումի համար պատասխանատուութեան են ենթարկված եղել երկու քարտուղարներ ևս, որոնցից առաջինին Բագուի նահանգական դատարանի պահանջի համաձայն հեռացնելուց յետոյ զեղծումը խսկոյն պարզվել է։ Երկրորդ քարտուղարը լացրել է առաջնի պակասորդը, իսկ երրորդը՝ Ասկերօվը շարունակելով իր նախորդների գործը՝ վատնումը հասցրել է մինչև 250 հազար րուբլու։ Եւ դրանից յետոյ միայն Բէլեայեւը պատասխանատուութեան է ենթարկվում։ («Б.»)

◆ Ապրիլի 22-ի երեկոյեան ժամը 7-ին Արմեանսկայա և Գուբերնսկայա փողոցների անկիւնում գիշերապահները գլխաւոր Մանուկի վրա է վազում, ականատեսների ասելով, մի անյայտ մարդ և գնդակի հարուածով վիրաւորում նրան թիկունքից։ Գնդակը ճեղքում է և դուրս գալիս՝ սրտից գետին գլորելով անշնչացած Մանուկին։ Մարդասպանը իր ընկերոջ հետ միասին փախչում է դէպի Թուրքական մասը, գնդակաձգութեամբ պաշտպանվելով հալածողներից։ Դէպքի տեղն են գալիս ձիաւոր պահակները ևս և սկսում են կրակ բանալ դէպի փախչողները, որոնք բաց երեկոյթին կարողացել են անյայտանալ։ Գնդակաձգութեան ժամանակ պատահաբար վիրաւորվում է մօտիկից անցնող նահանգական դատարանի դիւանապետ Պօդգօրեւսկին, որը ընկնում է սպանված Մանուկից 20 քայլ հեռու մայթի վրա՝ եկեղեցուն մօտիկ։ Վիրաւորին իսկոյն փոխադրում են մօտակայ դեղատունը։ Ենթադրում են, որ Մանուկը վրէժառութեան զոհ է գնացել։

◆ Ինչպէս յայտնի է, մօտ երկու ամիս սրանից առաջ Բագուում գողացված է Խուբեանի որդին, որի համար պահանջում էին խոշոր փրկանք։ Սրանից մի քանի ժամանակ առաջ պօստով ստացվել է մի անանուն նամակ, որով անյայտ գողացողները իրանց պահանջած փրկանքը իջեցնում են 2,000 րուբլու, առաջարկելով յիշեալ գումարը վճարել Պարապետի վրա պատահող այն մարդուն, որը իր ուսին ձգած կը լինի սպիտակ Թաշկինակ։ Հակառակ դէպքում գողացողները սպառնում են սպանել պատանուն։ Արդէն մի քանի օր է անցել դէպքից, բայց մինչև այժմ էլ այդպիսի մարդ չէ պատահում։

◆ Ապրիլի 22-ին, երեկոյեան ժամը $8^{1}/_{2}$-ին, քաղաքային Միքայէլեան այգում եւրօպական տարազով հագնված մի երիտասարդ ատրճանակի գնդակի մի հարուածով սպանում է տեղն ու տեղը Պետերբուրգի կոնսերվատորիայի ուսանող Ա. Ա. Արութիւնեանին, որը Բագուի տեխնիքական ուսումնարանի աշակերտ Իվան Դօբրօվօլսկու և օրիորդ Կ. Զէյցի ուղեկցութեամբ զբօսնում էր։ Կրակողը անյայտացել է։ Սպանութեան պատճառը անյայտ է։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Հեռաւոր Արևելքի վարչական բարձր շրջանների տուած տեղեկութիւնների մէջ, «Г. М.» լրագրի ասելով, մատնացոյց է անվում, որ Եապօնիան մինչև այժմ էլ շարունակում է սպառազինվել. եռանդուն աշխատանքներ են կատարվում եապօնական զինարաններում և ուժեղացնում են նաւատորմը։

◆ «Н. В.» լրագիրը հաղորդում է, որ գեներալ Միչչենկօն շուտով սահմանելու է Թուրքեստանեան զինուորական շրջանի գլխաւոր հրամանատարի պաշտօնը։

◆ Հոկտեմբերեանների լիդեր Ա. Ի. Գուչկօվը յայտնել է, որ հրէաներին զօրքից հեռացնելու հարցում Պետական Դուման աւելի աջակողմեան կը հանդիսանայ, քան կառավարութիւնը։ («Е.»)

◆ Ֆինանսների մինիստրութիւնը ստացել է մի նախագիծ մուսուլմանական բանկ հիմնելու մասին։

◆ Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութիւնը ներկայումս զբաղված է Սև ծովի արևելեան ափում ռազմական մի կարևոր երկաթուղային գիծ անցկացնելու հարցի քննութեամբ, որի իրագործումը համարվում է անյետաձգելի։

◆ Ֆինլանդիայի Հելսինգֆօրս քաղաքում տեղի է ունեցել հրէական ուսանող երիտասարդութեան ժողով։ Այդ ժողովի ընդունած բանաձևի մէջ կոչ է անվում ֆինլանդական ամբողջ հրէայ երիտասարդութեանը, ի նկատի առնելով հրէաների անտանելի կացութիւնը երկրի մէջ, նոյնպէս և այն անտարբերութիւնը, որ ցոյց են տալիս կրթված խաւերը, մանաւանդ դպրոցական երիտասարդութիւնը, հրէական հարցի վերաբերմամբ, չը մասնակցել մայիսի 1-ը տօնելուն։ («Рѣчь»)

◆ Մենակ քաղաքում հրատարակվող «Мин. Кур.» և «Окраина» թերթերը պատասխանատուութեան են ենթարկվում «ազատ սիրոյ լիգայի» մասին մերկացումներ անելու համար։ («С. С.»)

◆ Բօբրույսկի քաղաքային դուման միջնորդութիւն է յարուցել ներքին գործերի մինիստրի առջև՝ ոստիկանների ու եկեղեցական-ծխական դպրոցների պահպանութեան ծախքերից իրան ազատելու համար։

◆ Ներքին գործերի մինիստրի կարգադրութեամբ՝ երկրորդ Պետական Դումայի նախկին պատգամաւոր Մայկօն արտաքսվում է Կիեւից, Չերնիգովի ու Պօլտաւայի նահանգների սահմաններից երկու տարի ժամանակով։ Միաժամանակ արտաքսվել են նաև 9 կօզակներ, որոնք երրորդ Պետական Դումայի ընտրութիւնների ժամանակ ագիտացիա էին մղում Մայկօյին պատգամաւոր վերընտրելու նպատակով։ («С. С.»)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԴՈՒՄԱՅԻ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՆԻՍՏԸ

Հինգշաբթի, ապրիլի 24-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին կայացաւ Թիֆլիսի քաղաքային դումայի արտակարգ նիստը, որ գումարվել էր Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ, մսի թանկութեան հարցի առիթով։

Քաղաքագլխի զեկուցումից երևաց, որ վերջերս միսը սաստիկ թանկացել է Թիֆլիսում և ֆունտը ծախվում է 20—23 կօպէկով. այդ սաստիկ թանկութիւնը յուզմունք է առաջ բերել ազգաբնակութեան մէջ և հասարակ կամ չունևոր դասակարգը սաստիկ տառապում է դրանից, ուստի գեներալ-նահանգապետը առաջարկում է դումային կարգաւորել այդ հարցը, սահմանել անպատճառ такса (սակագին) և որոնել առհասարակ միջոցներ թէ մսի և թէ կենսական այլ պիտոյքների էժանացման համար։ Ուպրավան պատրաստել էր այդ հարցի առիթով մի մանրամասն զեկուցումն, որից երևաց, որ այժմ, առհասարակ ամեն տեղ, Կովկասի զանազան քաղաքներում, Ռուսաստանում մսի սաստիկ թանկութիւն է։ Մեր երկրում մսի թանկութեան պատճառները զանազան են. 1) Ախալքալաքի Թիւրքիայից այլ ևս տաւար չեն բերում. 2) շատ տեղերում անասունների կեր, խոտ չը լինելով, գիւղացիները աշխատել են դեռ աշնան ազատվել իրանց տաւարներից, այնպէս որ նոյնիսկ մեր երկրում տաւարի սաստիկ պակասութիւն է։

Երկար վիճաբանութիւններից յետոյ դուման միաձայն որոշեց սահմանել ժամանակաւորապէս, ցնոր տնօրէնութիւն, такса մսի համար, այն է՝ ոչխարի մսի համար՝ 16 կ., տաւարի մսի համար 15 կ., գոմէշի մսի համար 12 կ. ֆունտը։

Եւ ի նկատի ունենալով, որ գեներալ-նահանգապետը առաջարկում է պարզել, թէ ինչ է պատճառը կենսական մթերքների ներկայ սաստիկ թանկութեան և ինչ արմատական միջոցներ պէտք է ձեռք առնել այդ չարիքի առաջն առնելու համար, դուման, համաձայն ձայնաւոր Ք. Վէրմիշեանի առաջարկութեան, որոշեց. յայտնել գեներալ-նահանգապետին, որ այդ երևոյթի պատճառները աւելի խոր են, որ գլխաւոր և գուցէ միակ պատճառը՝ երկրի ընդհանուր տնտեսական անկազմութիւնն է և այն հանգամանքը, որ ժողովրդական աշխատութեան արտադրութեան նուազումն է։ Այդ նուազումը, ինչպէս գեղեցիկ կերպով պատճառաբանեց Վէրմիշեանը, առաջ է եկել վերջին տարիների դէպքերից—յեղափոխական շարժումը, զանազան կուսակցութիւնների գործունէութիւնը, որ եթէ որոշ հարցերում արժանի է գովասանքի, բայց և շատ հարցերում արժանի է պարսաւանքի։ Այդ պատճառները քննելու և չարիքի դէմ միջոցներ ձեռք առնելու համար անհրաժեշտ է գումարել Թիֆլիսում քաղաքային և զէմստվային գործիչների համագումար, ուստի և դուման որոշեց խնդրել Թոյլատրել գումարել շուտով այդպիսի համագումար։

Առաջ ենք բերում դումայի որոշումը բառացի կերպով.

«Ընդունելով որ անհրաժեշտ մթերքների անձգին չափը ընդունող թանկութիւնը հետևանք է ժողովրդական աշխատանքի արտադրութեան անկման երկրի ընդհանուր անկանօն դրութեան պատճառով, և որ ժողովրդական տնտեսութեան վերականգնման եղանակներ որոնելու համար ամենալաւագոյն միջոց հանդիսանում է տեղերում աշխատող մարդկանց ձեռքով այդ հարցը բազմակողմանի կերպով քննելը, դուման միաձայն, 60 ձայնաւորների ներկայութեամբ, որոշում է. 1) միջնորդութիւն յարուցել մօտիկ ապագայում գումարելու կովկասեան քաղաքային ինքնավարութեան գործիչների համագումար և 2) լիազօրութիւն տալ վարչութեան՝ միջնորդել ուր հարկն է, որ թոյլատրվի յիշեալ համագումարը, և միջոցներ ձեռք առնել շուտափոյթ կերպով այդ համագումարը կազմակերպելու»։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ղազախ, 22 ապրիլի

Ամսիս 19-ին տեղացի Հայկազ Բաղդասարեանը գալով Բագուից, տեղիս երիտասարդ սիրողներ՝ կ. Բաղդասարեանի, Ս. Առաքելեանի, Սմբատ Խաչատրեանի, Ս. Քալանթարեանի և Կ. Տէր-Յարութիւնեանի մասնակցութեամբ, ծխական դպրոցի օգտին ներկայացրեց «Սուտ ճգնաւոր» և «Կըլթ-կըլթ»։ Սիրով յանձն առաւ իր մասնակցութեամբ գեղարուեստական շարքը լրացնել օր. Շ. Տ.-Իսրայէլեան։ Ներկայ էին ուսանող և մտաւորականներ։

Չաք. ք. Ալբեանեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Արմաւիր, 22 ապրիլի

«Մշակի» այս տարվայ № 83-ում կարդացի պ. Իրօյի թղթակցութիւնը Թաւրիզից։ Այդ թղթակցութիւնը եկաւ նորից զարթեցնելու իմ մէջ վաղեմի օրերը ու նրանց տխրալի մթապատկերը, երբ հայկական ամպամած երկնքի տակ թագաւորում էր հանգուցեալ բռնակալութիւնը, այժմեան թագաւորող կուսակցութեան արժանաւոր նախորդը։

Թէ այն և թէ այս կուսակցութեան շարքերում, հպարտ ծածանվող դրօշի տակ, դասաբարակա կամ գրական գործչի դիմակը դէմքերին՝ վխտում էին և վխտում են բիւրաւոր կեղտոտ անձնաւորութիւններ, ուղղակի մի-մի «րեշնաւոր»...

Դրանք, այդ յանցաւոր տարրերը, տարիներով ապատիժ ծծում էին և ծծում են այժմ ժողովրդի արիւնը հզօր կուսակցութեան հզօր պաշտպանութեան հովանու ներքոյ։

Զարս կողմը նայենք։

Այսօր ամենաամարձակ կերպով մեր աչքի առաջ չէ՞ շահագործում անգէտ ու անտէր ամբոխին այս կամ այն կուսակցական բժիշկը ծանրաբեռնված դեռ ուսանողական շրջանից յանցանքները մի մեծ փօրմուլեարով։

Հասարակաց գործիչ է նա, նրա անվայելուչ անունը աւա է կենում նոյն իսկ գրականագէտների, խմբագիրների ցուցակի մէջ։ Ապա այն տափակ փաստաբանը, որ կլանում է օրը ցերեկով խեղճ ու կրակ գիւղացու վերջին կոպէկները, նրա «հոգեպատուասը»... Հասարակութիւնը կուսակցական մորակի տակ աւա է կացնում այդ տեսակ մարդուն, իբր հոգաբարձու, նախագահ, պատուիրակ պատասխանատու պաշտօնների մէջ։ Ի՞նչ ասել այն միւս «ալյօմբով» գրչակների մասին, որոնք ամեն օր, ամեն րոպէ բռնաբարում են ճշմարտութեան խօսքը, տպագրական խօսքը յօշոտ իրանց գաղտնի գծում շահերի... Անթիւ են օրինակները։

Պ. Իրօն ակնարկում է իր թղթակցութեան մէջ մի այդ տեսակ գրագէտի շահատակութիւնը պարսկական հողի վրա։

Ես գիտեմ թէ գրագէտի և թէ գործի եղելութիւնը։

Գարշանք ու զզուանք է յարուցանում այդ գործը։

Պ. Իրօ, ներեցէք, մի նկատողութիւն։ Ժողովուրդը չէ՞ գործչի համար, այլ գործիչն է ժողովրդի համար։ Առաջինի շահերը մեզ համար միշտ պէտք է գերադասելի լինեն։

Մենք լսելու իրաւունք չունենք, երբ զոհ է դառնում ժողովրդի շահը, պատրուակ բռնելով համեստութիւնը, «գործչի» շահը...

Սարսափելի ցաւը դարմանել կարելի է մասամբ նրանով, երբ վերևում յիշեալ պարոնների դիմակները անխնայ պոկվեն, նրանց սուկ անունները հրապարակ հանվեն հասարակական դատաստանի առաջ։ Ես այդ կանէի ձեր փոխարէն, պ. Իրօ, բայց, ինչպէս երևում է, դուք ձեր ձեռքի տակ ունիք նորագոյն թարմ նիւթեր «գրագէտին» ու ձեր յիշած վաա գործին վերաբերեալ, որ դեռ ինձ յայտնի չեն։ Ուստի առաջին խօսքը ձեզ է պատկանում։

Ապա, պ. Իրօ, խօսեցէք համարձակ և մի քաշվեք յանուն ժողովրդի շահերի։

Մենք սպասում ենք։

Երդուեալ հաւատարմատար՝

Զաւադ-բէկ Բալուղեան

ՄԱՄՈՒԼ

Երբէք մենք չէինք զարմանայ, որ վերջերս «Վտակ» լրագիրը իր համար փէշակ է շինել զբաղվել պրօվօկացիաներով «Մշակի» դէմ։ Ի հարկէ, ուրիշ բան չէ կարելի սպասել մի լրագրից, որի գլխաւոր ղեկավարներն այժմ հայկական Պուրիշկեւիչ՝ Լիպարիտ Նազարեանն են և Խաչմանեանները, բայց դարձեալ փոքր ի շատէ ժամուլի յարգը ճանաչող մի թերթ թոյլ չէր տայ իրան դիմել այնպիսի ստոր միջոցների, որպիսին թոյլ է տալիս իրան այժմ հայ սև-հարիւրեակների օրգանի դեր կատարող «Վտակ» թերթը։

Իր երէկվայ համարում նա (№ 86) այդ թերթը թոյլ է տուել իրան երկու նոր պրօվօկացիա «Մշակի» դէմ։ «Новое Время» թերթը մի յօդուած է տպել վերջերս Դաշնակցութեան մասին, ուր, ըստ իր յայտնի տեսակէտի, բացատրել է Դաշնակցութեան էութիւնը և վերջացնում է իր յօդուածը այս տողերով.

«Վաղուց արդէն հարկաւոր էր միջոցներ ձեռք առնել այդ վտանգաւոր յեղափոխական կազմակերպութեան դէմ, որն ահաբեկել և անողորմ հալածում է հայ ժողովուրդը. հարկաւոր է ազատել հայերին այդ կազմակերպութեան լծից և դրա համար ամբողջ հայ ժողովուրդը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ»։

Այս խօսքերը բերելով «Վտակը», բոլորովին անտեղի կերպով ասում է, թէ «Новое Время» և «Մշակ» իրար բարեկամական ձեռք են մեկնում։ Ռուս թերթի բռնած դիրքը դէպի հայերը և առհասարակ դէպի Կովկասի ազգութիւնները յայտնի է։ Դաշնակցութեան մասին նրա գրածները թէ pro և թէ contra մեզ չեն կարող երբէք ուղեցոյց դառնալ. չէ՞ որ «Новое Время» թերթից աւելի սև-հարիւրեակային մի թերթ, «Голосъ Кавказа» թերթը, անցեալ տարի գովասանքներ էր որ շռայլել էր Դաշնակցութեան հասցէին։ Հէնց վաղը նոյն «Новое Время» թերթը կարող է գովասանական յօդուած գրել Դաշնակցութեան մասին։ Եթէ այդ յօդուածների մէջ արտայայտվեն ընդհանուր մտքեր կամ ճշմարտութիւններ Դաշնակցութեան մասին, որոնք առաջ արտայայտվել են և «Մշակի» մէջ, դա մի՞թէ ապացոյց է, որ այդ երկու լրագիրները իրար բարեկամական ձեռք են մեկնել։ Յաճախ պատահում է, որ մի որոշ հարցի և դէպքի մասին «Рус. Вѣдомости» և «Новое Время» նոյնանման մտքեր են յայտնում. մի՞թէ դա ապացոյց է, որ այդ երկու թերթերը իրար բարեկամական ձեռք են մեկնել։

Մեր հայեցակէտը Դաշնակցութեան վերաբերմամբ շատ պարզ է. ահա ամբողջ 2 տարի է, որ արտայայտում ենք։ Դաշնակցութեան մէջ սպրդել են քայքայիչ տարրեր, որոնց շնորհիւ շանտաժիստական, շահասիրական, գծուծ և անարգ նկատումները միանգամայն ասպարէզից հեռացրել են նրա նախկին իդէալական, գաղափարական ձգտումները, և այսօր այդ կազմակերպութեան մէջ եթէ կան դեռ գաղափարական գործիչներ, նուիրված իդէալին, նրանք փոքրամասնութիւն են կազմում. մեծամասնութիւնը ժողովրդի շահերի պաշտպանութեան անունով դարձել է միայն պաշտպան ժողովրդական կեղեքումների, բռնութիւնների և զանազան ոճրագործութիւնների, որոնք արատաւորում, վարկաբեկում են կազմակերպութիւնը և ցոյց են տալիս, թէ, արդարև, այդպիսի մի կազմակերպութիւն եթէ միջոցներ չորոնէ զտվելու, մաքրվելու խուլիգանական տարրերից, որոնք այսօր բոյն են դրել նրա մէջ և մուտք գործել նոյնիսկ նրա օրգանների մէջ, պէտք է անպայման դատապարտվի և ենթարկվի հայ ժողովրդի արհամարհանքին ու օստրակիզմին։

*

Մի ուրիշ պրօվօկացիա, այս անգամ արդէն ֆօրմալ պրօվօկացիա, արել է նոյն թերթը նոյն համարում։ «Մշակի» մէջ վերջերս տպվեց մի անձնական թղթակից Սագանի մի լուրը Աւալիանու սպանութեան և Թալման առիթով։ Այդ լուրի մէջ ասված էր հետևեալը. «Դեռ չէ պարզված, թէ սպանութիւնն ո՞ւմ գործն է եւ ի՞նչ ազգի է պատկանում ոճրագործը. թուրքերը խօսել զայրացել են, որ հայերը սպանութեան վայրը թուրքաց մասն են ընտրել»։

Անաչառ և անկողմնակալ ընթերցողը առանց տատանվելու կը հասկանայ, թէ Սագանը կամենում է ասել, որ յայտնի չէ ով է սպանել Աւալիանուն, հա՞յը թէ՞ թուրքը, թէ՞ մի այլ ազգի պատկանողանձն, բայց թուրքերը կարծում են, որ հայերն են սպանել։ Բայց տեսէք, հայկական Պուրիշկեւիչները ինչպէս են մեկնում այդ խօսքերը. «Մշակը» ասում է, թէ սպանողները հայերն են»...

Թողնում ենք հայ հասարակութեան ուշադրութեանը այսպիսի մի ցինիքական և խուլիգանական վարմունք և պարտք ենք համարում զգուշացնել «Վտակը» և նրա ղեկավարներին, որ եթէ շարունակեն այդպիսի կեղտոտ պրօվօկացիաներով զբաղվել, մենք ստիպված կը լինենք, հակառակ մեր ցանկութեան, նորից զբաղվել դաշնակցական ջոլիրների ոճրագործութիւնների մերկացմամբ...

*

Երէկվանից Թիֆլիսում սկսեց հրատարակվել մի նոր հայ պատկերազարդ շաբաթաթերթ, որի խմբագիր-հրատարակիչն է պ. Գրիգոր Բալասանեան։ Նոր շաբաթաթերթը թէև առ այժմ լաւ տպաւորութիւն է թողնում, բայց այնուամենայնիւ դեռ ոչինչ կարծիք յայտնել նրա մասին չենք կարող, մինչև կը հրատարակվեն մի քանի համարներ։ Այդ համարի առաջնորդող յօդուածը նուիրված է Արփիարին և այդ յօդուածը մի քանի ճիշտ մտքեր է յայտնում, որոնց հետ չէ կարելի չը համաձայնել։ Գալով այն բաւսն յարձակման և դատափետման, որին ենթարկում է շաբաթաթերթը մի քանի հայ գրողների Արփիարի սպանութեան առիթով նրանց ցոյց տուած լռութեան մասին, մենք պէտք է յայտնենք, որ մեր խմբագրութիւնն ևս մի քանի բողոքներ և տրտունջներ ստացաւ այդ պարոնների բռնած անհերելի վարմունքի մասին, բայց մենք, հասկանալի փափկանկատութեամբ, չը կամեցանք տպագրել, և ցաւում ենք անկեղծօրէն, որ այդ գրողները թոյլ տուեցին իրանց այդպիսի մի տարրական շեղումն ամեն մի ազնիւ և պարտաճանաչ գրողի բարոյական պարտականութիւնից՝ բարձրացնել իր ձայնը, բողոքը այնտեղ, ուր ժողովրդական խղճմտանքը, համաշխարհային խղճմտանքը տանջվում է և տառապում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Թիւրքական սարսափներ)

I

Ուրմի, 8 ապրիլի

Ամսիս 3-ին, Ուրմի եկող 600 բեռն շաքար բերող ուղտերի կարաւանը Շմուլաբադ և Խաւագա գիւղերի դիմաց ճանապարհին ենթարկվեց քիւրդերի յարձակման։ Սալմաստից յատկապէս նշանակված 10 հոգի պահապան ձիաւոր պարսիկները քաջաբար կռւում են և քիւրդերից քանիսին վայր գլորում։ Այս կողմից վիրաւորվում են միայն 2 ուղտապաններ։

Ջեռնունայն չեն գնում քիւրդերը. պարսիկ վաճառականների 7 բեռն շաքարը տանում և մի օրից յետոյ մերկ ուղտերը բաց են թողնում յետները։

4-ին, Բարանդուզ գետի Գուլդալու գիւղի վրա են յարձակվում, երկար հրացանաձգութիւնից յետոյ գիւղի որոշ մասը թալանում, 6 հոգի սպանում, 8-ին վիրաւորում են։

5-ին, միևնոյն կերպ վարվում են երկու միմեանց մօտիկ Խդրաւա գիւղերի հետ։

6-ին, Դիզան գիւղի վրա են տալիս, գիւղատէր աղային սպանում և յետոյ թալանում են։

Հայաբնակ Բաբառի, Սարդարութ, Բալանիշ, Թումաթառ և ուրիշ շատ գիւղերի բնակիչներ ցրիւ են եկել, ով ուր ապահով մի անկիւն է գտել, թէև ապահովութիւն չը կայ ոչ մի տեղ։

Ցրւված գիւղերը Ուրմիի Բարանդուզչայի (գետ) մասումն են ընկած, քաղաքի արևելա-հարաւային մասում։

Ցաւ և նման ասպատակութիւնների են ենթարկված քաղաքի արևելա-հիւսիսային մասը՝ Նազլու-չայի գիւղերը, որոնց հետ պատահած դէպքերը հետևեալներն են։

Ամսիս 2-ի նամակով Շմուլաբադ և Իքաղաշ գիւղերի անցքերը նկարագրել եմ։ Այդ գիւղերում ապրանք չէ մնացել, տեղափոխել են ուրիշ տեղեր, մնացողները սուկ պահանններ են։

Ամսիս 5-ի միջօրէին պարսիկ Անզեանա, Կարջալա և Քեարնաբադ գիւղերի նախիրները, 900 գլուխ, քշում տանում են, և ոչ ոք չէ դիմադրում։

6-ին, յարձակվում են պարսկաբնակ Խալթաւա գիւղի վրա, ժամերով կռիւ են տալիս գիւղացիների հետ և ոչինչ չեն կարողանում տանել, բացի իրանց մի քանի սպանված և վիրաւորները։

Բարանդուզ-չայի բնակչաշատ և ապահով գիւղերից Շէյթանաւան և Դաշաղլունե, ամսի 7-ից շրջապատված բազմաթիւ քիւրդերով, խիստ մեծ կռիւ են բռնել։ Ինչպէս պատմում են, երկու կողմից 200 մարդ է սպանվել։

Գիւղերի ամենահարուստ աղան՝ Աղախան Միրփանջը բանտարկվում է դատաւոր Մօհթաշամ Սալթանայից, փոխանակ օգնութեան կամ խրախուսանքի, որովհետև սրա քաջ և սրտոտ որդին գիւղերը պաշտպանելու համար իր սեփական միջոցներով քիւրդերի հետ կռիւ է մղել. ահա նրա յանցանքը. իսկ այդ բանի համար նրա հարուստ հօրից ահագին տուգանք է պահանջվում։ Գաղտնիքը հասկանալի է...

Դիլզաթաւա մեծ գիւղերում, ի միջի այլոց, կան և հայեր։ Շրջակայ գիւղերից հայ և ասորի իրանց տնային ապրանքը բերել տեղաւորել են այդ գիւղը։ Խօսք կայ, որ պէտք է յարձակվեն և այդ գիւղի վրա։

Մի խօսքով փախչող փախչողի է, դէպի քաղաք և դէպի բազմամարդ և զինված կռւողներ ունեցող գիւղերը։

Քաղաքին մերձ Սիաւուշ-Դիզա, Սըռ, Սըռ-Հասար, Ալվաջ, Անհար և շատ ուրիշ գիւղերից հարկ են առնում, ալիւր, հաց, իւղ, պանիր և ամենայն ուտեստեղէն պահանջում են։

Սարսափահար և անպաշտպան գիւղացիները ստիպված են բոլոր պահանջները սիրով և շուտով կատարել, միայն թէ իրանց գոյքն ու կեանքը վտանգից զերծ մնայ։

Անգլիաները հէնց որ Թաւրիզ փաշան հեռացաւ, սահմանային հարցի պաշտօնակալը Մօհթաշամ Սալթանան ստանձնեց այս գաւառի դատաւորութիւնը։ Մարդիկ կարծեցին, թէ վտանգն անցած է. սակայն զուր յոյսեր... Խաղաղութիւնը վաղուց այս երկրում վտանգված է, և քանի գնում սաստկանում է։

Ինչպէս հաւաստի լուր պատմում են, որ միմեանց դէմ վաղեմի Թշնամութիւն և ոխ ունեցող քիւրդ բէգզադաներին, որոնք առիԹը եկածին պէս միմեանց կոտորում էին, մի զօրաւոր ձեռք այժմ հաշտեցրել, միացրել է և հարկ եղած դասերը տուել... ու ինքը գլուխներին կանգնած՝ հսկում է ու խրախուսում՝ արիւն ու աւերած սփռել առանց նայն էլ մեր այս չարաբաստիկ երկրի վրա։

Ընտանի քիւրդերն էլ (Թուրք աւազակներ) այս խառնաշփոԹ ժամանակում իրանց «էշն են քշում»։

Այս գիշեր քաղաքի արեւելեան դրան մօտ մի քանի տուն Թալանել են։

Ամենուրեք վտանգ, դրսից էլ, ներսից էլ։

Տարիների ընԹացքում սոյնօրինակ վտանգների առաջ արմատական միջոց չը տեսաւ այս երկրի անբաղդ բնակչուԹիւնը. նա կամայ-ակամայ գալիս է այն եզրակացուԹեան, Թէ՝ այս ամենը իր մեղքիցն է։ «Մենք մաշրուԹա (սահմանադրուԹիւն) պահանջեցինք, հետեւանքը այժմեան չարիքները առաջացրեց»։

«Մեր դրացի պետուԹիւնը—ասմանցին,— դէմ է Պարսկաստանը սահմանադրական երկիր դառնալու, այդ պատճառով էլ մեր հպատակ քիւրդերին, յայտնի և գաղտնի, ամեն մի դիւրուԹիւն, աջակցուԹիւն ընձեռելով՝ ոտքի է հանել մեր շէն երկիրը անապատ դարձնելու, մինչև որ մեր պահանջած մաշրուԹան մեղայ ասելով ետ վերցնենք»։ Այսպէս է դատում պարսիկ ժողովուրդը, և շատ ճիշտ են նրա ենԹադրուԹիւնները։

Ա. Տէր-Եսայեան

II

Սալմաստ, 6 ապրիլ

Սալմաստում արդէն սկսել են քիւրդ աւազակախմբերի յարձակումները, և մինչ օրս տարել են հետեւեալ գիւղերի բոլոր անասունները—Ախտխանա, ՍօլԹայմաս, Մինաս, Մուղոլ, Կարադ-Թափա, ԱլիաբաԹ, Թամար, հիւսիսային և արեւելեան 5 լեռերը (երկու գիւղ), Աղջի-ԽարաԹ, ԽանԹախտ և Ջէվաջուկ. բայց վերջին գիւղի Թալանը ամբողջապէս չը կարողացան տանել, որովհետև գիւղի պահապան Զաքօն քաջուԹեամբ դիմադրում է այդ աւազակների յարձակումին մինչև Սառնայի և Մահլամի գիւղացիները օգնուԹեան են հասնում. մինչև երեկոյ կռւելուց յետոյ, քիւրդ աւազակները հեռանում են գիւղից բաւականանալով մի աննշան Թալանով. բայց այդ գիւղի ամբողջ Թալանը չը տանելուն նպաստում է նաև այն հանգամանքը, որ հօտերը տարված են եղել արածացնելու ոչ լեռներում, այլ գիւղի մօտակայ դաշտերում. իսկ եԹէ հօտերը լինէին լեռներում, բոլորն էլ կը տանէին։

Չը մոռանամ ասելու, որ Թամարի վրա երկու անգամ են յարձակվում. ցերեկը դաշտից անասունների հօտերն են տանում, իսկ գիշերն էլ մտնում են մի յարդանոց և ապա սկսում են ամբողջ գիւղը Թալանել։

Երկու անգամ էլ նաև Մահլամ և Աջվաջ գիւղերի վրա են յարձակվում, բայց ձեռնունայն յետ են մղվում, որովհետև հարևան գիւղերից շուտով օգնուԹեան են հասնում։

Այսօր էլ յարձակվեցին Գուլիզանի վրա. անմիջապէս գիւղը շրջապատում են, որպէսզի գիւղից կռւող անձնաւորուԹիւնները դուրս չը գան, մինչև անասունների հօտերը Գուլիզանի տերիտօրիաներից հեռացնեն, բայց հայերը, նախօրօք իմանալով քիւրդերի դիտաւորուԹիւնը, դիրք էին մտել Մահլամի լեռներում, իսկ երբ հօտերը այդ լեռներից անցկացնելու ժամանակ հանդիպում են հայերին, առանց որևէ հրացանաձգուԹեան քիւրդերը Թողնում են հօտերը և հեռանում են։

Սալմաստում այլևս ոչ մի ապահովուԹիւն չը կայ Թէ գոյքի և Թէ կեանքի. լեռնաստորոտ և աւազակախմբերի յարձակմանը դեռ չենԹարկված գիւղերը կամաց-կամաց դատարկվում են այդ վայրերից և կենտրոնանում են աւելի ապահով գիւղերը. գիւղացին իր տնային կահ-կարասիքը տեղաւորում է մի որևէ տեղ, իսկ անասունները ինչ անէ, ինչով պահէ. ոչ խոտ կայ, ոչ յարդ և ոչ էլ գոմեր, որպէսզի նրանց էլ պահի. ստիպված քշում է նրանց քաղաքը և չնչին գնով ծախում։

Ա՜խ, որքան դառն է գիւղացու համար բաժանվել իր սիրելի գոմէշից։

Բայց աբսօլիւտ կառավարուԹիւնը այդ բոլոր արիւնոտ քստմնելի դէպքերի հանդէպ լուռ ու անտարբեր է և մինչև օրս օգնուԹեան ոչ մի փորձ չէ արել դառն աշխատանքի զոհ՝ սև արիւն-քրտինքով պատած իր սարուկ ժողովրդի ողբերգական հասարին։

Իսկ սիրամարգի փետուրներով զարդարվող՝ Թէօրիայով սօցիալիստ, պրակտիկայով շովինիստ յեղափոխական կուսակցուԹիւնները Կովկասի ինքնապաշտպանուԹեան զէնքերը բերել են այստեղ, յանուն պատւի, յանուն ընտանեկան սրբուԹեան, վերջապէս յանուն ինքնապաշտպանուԹեան 70—80 Թումանով մի հնամաշ զէնք դնում են մի աղքատ գիւղացու վզի, որպէսզի իր սեփական աշխատանքով գնէ այդ զէնքը և պաշտպանէ իրան կեղեքող բուրժուա-վաշխառուի գոյքը։

Բայց Սալմաստի ինքնապաշտպանուԹեան անկոչ կուսակցուԹիւններ, եԹէ չէք ցանկանում պատմուԹիւնը մշտնջենական անէծք կարդայ ձեր գլխին, քանի ուշ չէ՝ ուղղեցէք ձեր սխալը Սալմաստի ինքնապաշտպանուԹեան գործի մէջ. արժան գնով ձեռք բերված զէնքերը ժառանգելի գնով ծախեցէք ժողովրդին, երկրորդ՝ զէնքերի բաժանումը պէտք է լինի կարողուԹեան պրօպօրցիօնալ չափերով և ոչ Թէ խեղճ, աղքատ գիւղացուն էլ ստիպէք առնելու մի զէնք, բուրժուային էլ նոյնպէս ստիպէք առնելու մի զէնք. չէ՞ որ դա անիրաւացի է. քանի որ աղքատ գիւղացին է կուրծքը դէմ տալիս քիւրդի դաժան գնդակին պաշտպանելու բուրժուայի գոյքը, հետևաբար բուրժուան պարտաւոր է և պէտք է զինէ նրան։

Ցոլակ

Յ. Գ.—Պօստատանն էի, լուր բերին, որ քիւրդ աւազակախմբերը Թալանեցին Խանագա Թուրքաբնակ գիւղը։

Նոյնը

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ի Տ Ա Լ Ի Ա

Կանանց կօնգրէսը.—Մօտ օրերս Իտալիայում, Հռօմ քաղաքում, բացվել է իտալական կանանց կօնգրէսը։ Կօնգրէսի բացման հանդիսին, «Temps» լրագրի ասելով, ներկայ են եղել իտալական Թագուհին՝ մինիստրներից մի քանիսը և ներկայացուցիչներ կանանց զանազան կազմակերպուԹիւններից։ Կօնգրէսին մասնակցող պատգամաւորուհիների Թիւր հասնում է 1,000 հոգու, որոնք եկել են Իտալիայից, Ֆրանսիայից, Շվէյցարիայից և Գերմանիայից։ Կօնգրէսը բացվել է Կապիտօլիումում։

Իր ծրագրի հարստուԹեամբ, ասում է «Journal» Թերթը, նա խոստանում է չափազանց աշխոյժ և հետաքրքրական լինել. նրա մէջ մտնում է և կնոջ կրԹուԹիւնը, և կնոջ դերը ընդհանուր դպրոցական բարենորոգուԹեան գործում, նրա տնտեսական ու սօցիալական դրուԹեան հարցը, մայրանուԹեան հարցը, մայրանուԹեան պաշտպանելու խնդիրը և, ի հարկէ, կանանց քաղաքական իրաւունքների հարցը։ Պարլամենտական երկրում նրան քննուԹեան ենԹարկելու խնդրում ոչ ոք վտանգ չէ նկատում հասարակական կարգերի համար, և կանանց ընտրողական իրաւունքի իտալական լիգայի նախագահուհին, «Italie» լրագրի աշխատակցի հետ խօսակցելիս, յոյս է յայտնել, որ կանանց քաղաքական իրաւահաւասարուԹեան հարցն էլ կը լինի կօնգրէսի դրամաշնորհի առաջնակարգ խնդիրը։ Կօնգրէսը տևելու է մի ամբողջ շաբաԹ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ն ե ր ք ի ն

24 ապրիլի

ՊԵՏՐՕՊԱՎԼՕՎՍԿ։ ԵրկաԹուղային հաղորդակցուԹիւնը Եւրոպական Ռուսաստանի հետ ընդհատվեց ջրհեղեղի պատճառով։

25 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Առաջին կարգի կապիտան Րուսինին հրամայված է ստանձնել գլխաւոր ծովային շտաբի կառավարչի օգնականի պարտականուԹիւնները, փոխ-ծովակալ Էբերգարդտի փոխարէն։

ԿԻԵՎ։ Ձերբակալված են ուԹ անիշխանական-կօմմունիստներ, որոնք «Սև դրօշակ» խմբի անուան տակ ահաբեկել էին Պօդօլի ազգաբնակուԹիւնը։

28 ապրիլի

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼ։ Բացված են հողային բանկի ըրկարգուԹեան ժամանակաւորական երկրաչափներ պատրաստելու դասընԹացքներ։ Ունկնդիրների Թիւր առայժմ 50 է։

ԻՎԱՆՕՎՕ-ՎՕԶՆԵՍԵՆՍԿ։ Գտնվեցին սօցիալ-դեմօկրատների գեղեցիկ սարքված տպարանը և մեծ քանակուԹեամբ պատրաստի Թռուցիկներ։ Ձերբակալված են չորս հոգի։

Ա ր տ ա ք ի ն

24 ապրիլի

ՊՕԼԻՍ։ Գերմանական կայսերական զոյգը մեկնեց Վիէննա։

ՎԻԷՆՆԱ։ Հրատարակված է կայսերական հրովարտակ պատգամաւոր Հէնրիխ Պրաժէին մինիստր նշանակելու մասին։

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների պալատում Ասկվիտ ներկայացրեց պետական նախահաշիւը և յայտնեց, որ շաքարի մաքսը 4 շիլինգից կիջեցվի 1 շիլինգի և 10 պենսի։

ԲԵՐԼԻՆ։ Րէյխստագի նիստը փակելուց առաջ նախագահը Ֆրանց-Յօվսէփի ԹագաւորուԹեան 60-ամեակի առԹիւ ճառ արտասանեց և յայտնեց, որ րէյխստագն առանց կուսակցուԹիւնների խտրուԹեան Գերմանիայի և Աւստրօ-Ունգարիայի բարեկամական յարաբերուԹիւնները, ինչպէս և միջեւրոպական դաշնակցուԹիւնը համարում է խաղաղուԹեան և ժողովուրդների բարեկեցուԹեան գրաւական. (ծափահարուԹիւններ)։ «Ուստի—ասաց նախագահը—մենք բոլորս ամենասրտագին համակրանքով ենք վերաբերվում դէպի այն հանդէսը, որ տօնում է մեր մեծ դաշնակիցը»։ Նախագահը լիազօրուԹիւն խնդրեց պալատի արտայայտած զգացմունքները կայսերին տեղեկացնելու համար։

Րէյխստագը վերջացրեց հերԹական աշխատանքները։ Նստաշրջանը փակվեց մինչև հոկտեմբերի 7-ը։

Ամբողջ մամուլը Ֆրանց-Յօվսէփին շնորհաւորական յօդուածներ է նուիրել։

ԲԵՐԼԻՆ։ Վօլֆի գործակալուԹեան Շանխայից հեռագրում են, որ բողդիխանը Շանսի վանքում ապրող դալայ-լամային հրաւիրել է Պէկին, ինչպէս ենԹադրում են, բանակցուԹիւններ վարելու համար Տիբէթում բարենորոգումներ մտցնելու մասին, մասնաւորապէս երկիրը չինական նահանգ դարձնելու մասին։ Չինի փոխարքային պատուիրագրված է փառաւորապէս ընդունել դալայ-լամային։

ՎԻԷՆՆԱ։ Ժամը 9 և 30 րօպէին ժամանեցին գերմանական կայսերական զոյգը, պրինց Աւգուստ-Վիլհէլմը և պրինցեսս Վիկտօրիա-Լուիզան։ Կայսերական վագօն մտաւ Ֆրանց-Յօվսէփը։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 Թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
Ա Ռ Ա Ւ Օ Տ Ն Ե Ր Ը՝

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժուԹեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձուԹեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քԹի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորԹու, վեներակ., վիրաբուժուԹեան և միզասեռ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։

Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քԹի և կոկորդի։

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—$1^1/_2$—2 ժ. մանկաբարձուԹեան։

Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—$12^1/_2$ ժ. կանանց և մանկաբարձուԹեան։

Ն Ր Ե Կ Ո Ն Ն Ե Ր Ը

Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորԹու հ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Ն ա ւ ա ս ա ր դ ե ա ն

Հ Ր Ա Ւ Է Ր

Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածին եկեղեցու հոգաբարձուԹիւնը խնդրում է յարգելի ծխականներին ներկայ գտնվելու տարեկան ընդհանուր ժողովին, որ լինելու է կիրակի օրը ապրիլի 27-ին, ժամը 12-ին։

Ժողովի դրադմունքի առարկաները

1. Անցեալ 1907 Թ. հաշւի և ներկայ 1908 Թ. նախահաշւի քննուԹիւնը և հաստատումը։
2. Ձեռնցում դպրոցի ներկայ դրուԹեան մասին։
3. Դպրոցապատկան շէնքի վերանորոգման հարցը։
4. Նոր հոգաբարձուի ընտրուԹիւնը՝ հրաժարված պ. Մ. Խարաղեանի տեղ։
5. ԸնԹացիկ գործեր։

Թիֆլիսի լրագրավաճառների ընկերուԹեան յանձնաժողովը

յ ա յ տ ա ր ա ր ո ւ մ է

ԸնկերուԹեան բոլոր անդամներին և անդամ գրվել ցանկացողներին, որ ապրիլի 28-ին, երկուշաբԹի օրը, ցերեկվայ ժամը ճիշտ 3-ին, քաղաքային տան մէջ, լինելու է արտակարգ երկրորդ ընդհանուր ժողով

Հետևեալ հարցերով զբաղվելու

Ա. ԿանոնադրուԹեան ընԹերցումը, մանրամասն բացատրուԹեամբ։
Բ. ԿանոնադրուԹեան ընԹերցման ժամանակ եղած նկատողուԹիւնները, առաջարկուԹիւնները և այլ կարևոր հարցերի բանաձևերը արձանագրել. նրանց ի կատար ածելու մասին կարևոր խորհրդակցուԹիւն։
Գ. Նոր վարչուԹեան անդամների ընտրուԹիւնը։
Դ. Նոր վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամների ընտրուԹիւնը։
Ե. Կանխավճարների և անդամավճարների գանձումը։
Զ. Լրագիրների յետ վերցնելու և գները պակսեցնելու հարցը։
Է. ԿանոնադրուԹեան հրատարակուԹեան հարցը։

Ժողովը տեւելու է 4—5 ժամ՝ ընդմիջումներով
(շ. կ.) 2—1

ԿաԹողիկէ ս. Աստուածածին (Մէյդանի ս. Գէորգ) եկեղեցու ծխականները

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՆԳԱՄ

հրաւիրվում են

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ,

որ կայանալու է կիրակի, ապրիլի 27-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին։

Օրակարգի խնդիրներն են.

1. 1906 և 1907 Թ. Թ. հաշիւը։
2. 1908 Թ. նախահաշիւը։
3. Հոգաբարձական ընտրուԹիւնները։
4. ԸնԹացիկ խնդիրներ։

(շ. կ.) 2—1

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Գնացքների ամառնային երԹևեկուԹիւն

(Ժամերը հաշւած են Պետերբուրգի ժամանակով, իսկ փակագծերի միջինը՝ Թիֆլիսի ժամանակով)

	ԱՐԱԳ	ԱՐԱԳԱՑՎԱԾ	ՊՕՍՏԱՏԱՐ	ՄԱՐԴԱՏԱՐ	ԱՊՐ.-ՄԱՐԴԱՏ.
Բագուից դուրս գալը. . .	—	4 ժ. 10 ր. ցեր.	11 ժ. 8 ր. առ.	5 ժ. 24 ր. առ.	—
Թիֆլիս հասնելը.	—	8 ժ. 30 ր. առ.	5 ժ. 59 ր. առ.	10 ժ. 52 ր. երեկ.	—
Թիֆլիսից դուրս գալը.	(9 ժ. 3 ր. երեկ.)	—	(7 ժ. 47 ր. առ.)	(12 ժ. 28 ր. գիշ.)	—
ԲաԹում հասնելը	7 ժ. 14 ր. առ.	—	8 ժ. 40 ր. երեկ.	12 ժ. 36 ր. ցեր.	—
ԲաԹումից դուրս գալը.	11 ժ. երեկ.	—	7 ժ. 1 ր. առ.	5 ժ. 57 ր. երեկ.	—
Թիֆլիս հասնելը.	9 ժ. 44 ր. առ.	—	8 ժ. 38 ր. երեկ.	7 ժ. 22 ր. առ.	—
Թիֆլիսից դուրս գալը.	—	(11 ժ. 21 ր. գիշ.)	(10 ժ. 36. ր. երեկ)	(8 ժ. 58 ր. առ.)	—
Բագու հասնելը. . . .	—	1 ժ. 35 ր. ցեր.	4 ժ. 45 ր. ցեր.	12 ժ. 57 ր. գիշ.	—
Ջուլֆայից դուրս գալը.	—	—	5 ժ. առ.	—	—
Երևանից դուրս գալը. .	—	—	—	—	9 ժ. 27 ր. երեկ.
Ալէքսանդրօպօլից դուրս գալը.	—	—	7 ժ. 59 ր. երեկ.	—	5 ժ. 30 ր. առ.
Թիֆլիս հասնելը.	—	—	5 ժ. 28 ր. առ.	—	3 ժ. 30 ր. ցեր.
Թիֆլիսից դուրս գալը. .	—	—	(12 ժ. 53 ր. գիշ.)	—	(11 ժ. 48 ր. առ.)
Ալէքսանդրօպօլ հասնելը.	—	—	10 ժ. 21 ր. առ.	—	9 ժ. 53 ր. երեկ.
Ջուլֆա հասնելը.	—	—	11 ժ. 47 ր. գիշ.	—	—
Ալէքսանդրօպօլից դուրս գալը.	—	—	10 ժ. 50 ր. առ.	—	10 ժ. 15 ր. երեկ.
Կարս հասնելը.	—	—	2 ժ. 9 ր. ցեր.	—	1 ժ. 49 ր. գիշ.

Փորձված սերմեր

ՍԵՐՄԵՐ

ց ա ն ե լ ո ւ հ ա մ ա ր

ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑԱՅԻՆ

ԾԱՂԿԱՅԻՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Պրէյսկուրանտը ուղարկվում է ձրի
Кавказское Т-во Сѣмянного Хозяйства Квеесъ и К-°
Тифлисъ, Михайловск. пр. № 55.
25—19

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ւ

Ա. Ջ Ա Ն Ե Ա Ն Ի

ԲԱՑՎՈՂ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

Գինը 50 կոպ.։ Ծախվում է Բագուի և Թիֆլիսի գրավաճառների մօտ։

(օ. մ.) 6—4

ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս-ի

ՓՈՔՐՈԳԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

գրքոյկը (սակաւաԹիւ) 64 էջ, 15 կոպէկ. Միւս 16 գրքերի հետ վաճառվում է գրախանուԹներում։

(օ. մ) 10—9

Լ ո յ ս տ ե ս ա ւ

ՇՄԵՂԻ

X հարուստը կռապաշտ

և

Մախաթի ծակում

գրքոյկը, 28 էջ։ Գինն է 8 կոպ.

Հարցնել գրախանուԹներում։

(հ. կ.) 10—8

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. Միքիթարեանց

Ընդունում է հիւանդներին. մասնագիտուԹիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորԹու հիւանդուԹիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Սօլօլակ, ԲեհբուԹեան փողոց № 33.

(ա. օ.) 100—39

ՄԻ հայ ՕՐԻՈՐԴ ցանկանում է դաստիարակչուհու պաշտօն ունենալ հայ ընտանիքներում։ Համաձայն է աւանդել երեխաներին հայոց լեզու։ Համաձայն է գնալ նաև գաւառները։ Հասցէն՝ Вознесенская ул. № 8, кварт. Миткевича, ՅարուԹիւնեանցին, կամ «Մշակի» խմբագրատուն։ (ու. կ. ե.) 3—2

Norddeutscher Lloyd

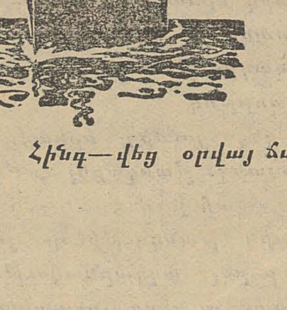

(Հ ի ւ ս ի ս - գ ե ր մ ա ն ա կ ա ն Լ լ օ յ դ)

Պօստային և նաւային հաղորդակցուԹիւն Բրէմէնի և Նիւ-Եօրքի միջև.

ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ

Հինգ—վեց օրվայ ճանապարհորդուԹիւն ովկիանոսի վրայով։ Բացի դրանից՝

Բրէմէնից—Վալտիմօր
Բրէմէնից—Գալվէստօն
Բրէմէնից—Բրազիլիա
Բրէմէնից—Արգենտինիա
Բրէմէնից—Արևելեան Ասիա՝ Աւստրալիա

Լլօյդի նաւերի գեղեցիկ կազմը, առաջնակարգ խոհանոցը և ճանապարհորդների հետ խնամքով վերաբերվելը արդէն յայտնի են ամբողջ աշխարհին։

Հրէայ գաւանուԹեան ճանապարհորդները Հիւսիսային Լլօյդի անդրատլանդեան նաւերում ստանում են ծիսական կերակուր, որ գտնվում է Բրէմէնի ռաբբիի հսկողուԹեան տակ։ Բացի դրանից հրէայ ճանապարհորդների համար Բրէմէնում կայ յատուկ հիւրանոց (Stadt Warschau) ծիսական կերակրով, սինագօգով և ընԹերցարանով։

ԲացատրուԹիւններ տրվում են բոլոր լեզուներով։ ՏեղեկուԹիւններով դիմել հետևեալ հասցէով.

ԳԵՐՄԱՆԻԱ, ԲՐԷՄԷՆ

Հիւսիս-գերմանական Լլօյդ

(Bremen, Norddeutscher Lloyd) 6—3

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

„Ա. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆԻ և ԸՆԿ.“

սրանով յայտնում է, որ ապահովացման համար երրորդ կարգի վիճակախաղուԹեան տոմսակների, առ 1-ն մայիսի սոյն ամի, մէկ տոմսակին վերցնում է առանց մարկայի

Ե Ր Կ Ո Ւ Ր Ո Ւ Բ Լ Ի

Գրասենեակը հեռագրով և անվճարելի տոմսակները չէ ապահովացնում։

(22, 26) 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ցանկանալով ամառվայ ամիսներում բանալ իր արհեստանոցի ճիւղը

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐԻՑ ՄԷԿՈՒՄ

դիմում է հասարակուԹեանը, խնդրելով դրամական աջակցուԹիւն այդ դիտաւորուԹիւնը իրագործելու համար։

Նպաստները հասցնել տնայնագործական ընկերուԹեան վարչուԹեան կամ «Մշակի» խմբագրուԹեան։

ՋԱԽԱՐ ՄԻՆԱՅԵՎԻՉ ՋԱՆՓՕԼԱԴԵԱՆԻ

ԺԱՌԱՆԳՆԵՐԸ

Ծանուցանում են, որ Երևանի երկաԹուղու Արաքս կայարանում կայ ԿՈՂԲԻ ընտիր աղի ահագին պաշար՝ սպիտակ (աղունակի), խաչքարի և փառօղածիգի։

Պատուիրած կամ հասարակ նամակներով և կամ հեռագրով դիմել՝ Ст. Араксъ [Э. Ж. Д.] Маргаритѣ Захарьевнѣ Джанполадовой, իսկ կանխավճարը պօստով կամ հեռագրով փոխադրել՝ въ Александрополь. Маргаритѣ Джанполадовой.

Յ. Գ.—Խնդրում ենք չը շփոԹել մեր ֆիրման նոր կազմակերպուԹեան ֆիրմայի հետ, որոնց աղ ուղարկողն է նոյն ազգանունն ունեցող Ս. Ջանփօլադեանը։

3—2
(օ. մ.)